Садикова Муннира Ахмеджановна

ТАЪЛИМДА ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯЛАР

“Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш”

ФАНИДАН

ЎҚУВ – УСЛУБИЙ МАЖМУА

Тошкент-2011

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ТОШКЕНТ АРХИТЕКТУРА ҚУРИЛИШ ИНСТИТУТИ

“ШАХАРСОЗЛИК ВА ЛАНДШАФТ АРХИТЕКТУРАСИ” КАФЕДРАСИ

Садикова Муннира Ахмеджановна

“Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш”

ФАНИДАН

ЎҚУВ – УСЛУБИЙ МАЖМУА

Тошкент-2011

«Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш» фани бўйича ўқув-услубий мажмуа. – Тошкент, 2011. – 90 бет

Ушбу ўқув-услубий мажмуа **«Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш»** фани асосида яратилган бўлиб, унда назарий машғулотларни ташкил қилиш бўйича барча таълим йўналишлари учун ўқув дастури, таълим технологиялари, савол-жавоблар, оралиқ ва якуний назорат топшириқлари жамланган.

Мазкур ўқув-услубий мажмуа шаҳарсозлик ва ландашфт архитектураси таълим йўналишларида таҳсил олаётган талабалар учун тавсия этилади. Шу билан бирга ўқув-услубий мажмуадан ўқитувчилар, илмий ходимлар, аспирант ва тадқиқотчилар, малака ошириш факультетларида ўз малакаларини ошираётган профессор-ўқитувчилар ҳамда шаҳарсозлик ва ландашфт архитектураси соҳасига қизиқувчилар фойдаланишлари мумкин.

Тузувчи: доцент Садикова М.А.

Тақризчилар: архитектура доктори проф: Аҳмедов М.Қ.

архитектура номзоди, доценти: Мирзаев М.К.

Ўқув-услубий мажмуа олий ва ўрта махсус, касб-ҳунар таълими ўқув-методик бирлашмалари фаолиятини Мувофиқлаштирувчи Кенгашининг 2011 йил «___» - сонли қарорига мувофиқ нашрга тавсия этилган.

МУНДАРИЖА

	КИРИШ		5
1	“Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш” фанининг ўқув дастури		6
2	“Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш” фани бўйича ишчи ўқув дастур		12
3	“Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш” фани бўйича баҳолаш мезони		24
4	Календар режа		28
5	Ўқув машғулотида таълим технологияси модели ва ўқув машғулотининг харитаси.		30
6	1- мавзу	Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш маъруза қисмига кириш.	32
7	2 - мавзу	Туманни режалаштиришнинг мақсад ва вазифалари.	37
8	3 - мавзу	Шаҳарсозликда туманни режалаштиришнинг ўрни.	40
9	4 - мавзу	Туманни режалаштириш	42
10	5 - мавзу	Худудни антропоген омиллар бўйича баҳолаш.	46
11	6 - мавзу	Худудни тархий ташкил этиш ва функционал қисмларга бўлиш.	50
12	7 - мавзу	Туманни режалаштиришда саноатни объектларини жойлашиши ва ўзаро боғланиши.	54
13	8 - мавзу	Қишлоқ жойларини (худудларини) режалаштириш	58
14	9 - мавзу	Оммавий дам олиш, курорт даволаниш ва туризмни ташкил этиш.	62

Кириш.

Ушбу ўқув-услубий мажмуа **«Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш»** фани асосида яратилган бўлиб, унда назарий машғулотларни ташкил қилиш бўйича барча таълим йўналишлари учун ўқув дастури, таълим технологиялари, савол-жавоблар, оралиқ ва якуний назорат топшириқлари жамланган.

Туманни режалаштириш фани шаҳарсозлик фаолиятининг бир тармоғи сифатида ва комплекс лойиҳавий фан бўлиб, турли хил иқтисодий, шаҳарсозлик, техник, ижтимоий ва экологик масалаларни ишлаб чиқишни ўз ичига олади.

Илмий-техник революция ишлаб чиқариш кучларини тез ўсишига, маҳсулот ҳажмининг кўпайишига олиб келди. Аммо барча туманлар худуди ўзгармас қолди. Шу туфайли ишлаб чиқариш кучларини, аҳоли жойлашувини ва ижтимоий-маданий соҳани жойлаштиришда режалаштириш омилининг роли тобора ортиб бормоқда.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА

МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

Руйхатга олинди	Тасдикданди
№ __________	УзР. ОУМТВ
«___»___________200__й	«___»_________200__й

"Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш"

фанидан

ЎҚУВ ДАСТУРИ

Билим сохаси: 580000 "Архитектура ва курилиш"
5А580103 – "Шаҳарсозлик, туманни ва қишлоқ жойларни режалаштириш"
магистратура мутахассислиги учун

Тошкент – 2009 й.

Тузувчи: доц. Садикова М.А. (ТАҚИ)

Тақризчи: Исамухамедова Д.У. (ТАҚИ)

Дастур Ўзбекистон Республикаси олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг Тошкент архитектура-қурилиш институтининг услубий (илмий) кенгашида кўриб чиқилган ва тавсия қилинган.

«_____»______________200___й._________-сон мажлиси баёни.

Мувофиылашган кенгашнинг_________________ ыайдномаси билан тасдиылашга тавсия этилсин.

Кириш

«Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш» урганишдан максад талабларга ахоли жойлашуви ва турар жойларни режалаштириш хусусиятлари, ахоли жойларини режалаштиришни тамоиллари ва илмий асосланган билимларнни тизимини беришдан иборатдир. Республикамизнинг узига хос табиий — иклимий, ижтимоий — иктисодий, экологик шарт — шароитлари ва омилларини урганиш талабини уртага куяди. Регионал ахолини жойлашуви тугрисида, туманларни режалаштириш тугрисида, республиканинг тадиий — иклимий ва ижтимоий — иктисодий хусусиятларини шахарсозлик тизимларига таъсири хакида, шахар жойлаштириш учун худуд танлаш хакида, иш жойларини тизимини режалаш хакида, ободонлантириш ва пиёда йуллар лойихалаш тушинчаларига эга булиш.

«Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш» фани «Замонавий шахарсозлик назарияси», «Туманни режалаштириш ва регионал ахоли жойлашуви асослари» фанлари билан чамбарчас богланган, шащарсозлик ривожланиши концепцияларини, регионал ахоли жойлашуви тизимлари шаклланиши, туманни режалаштириш тизимлари ва объектларини лойищалаш, такик килиш хамда илмий тахлил килиш асослари урганилади. Барча фанлар назарий, техник ташкилий функционал тарихий ечимларни бащолашда бир - бирини тылдиради. Фан укув кулланмалари, услубий ишланмалар, маълумотлар хамда Узбекистон Республикаси шахарсозликка оид меъморий хужжатлар асосида урганилади. Укув жараёнида муаммоларни ечишга (изланишга) ургатиш, ахборот техника воситалари ва копьютер технологиясини фоал куллащдек замонавий укув услулари кулланилади.

«Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш» фани туртинчи семестрда утилади. Фан буйича маъруза укилади, мустакил таълим олиб борилади.

Турар — жойларни режалаш асосларининг максад ва вазифалари. Турар — жойларни режалаш ва жойлаштиришнинг асосий вазифалари. Турар жойларни жойлаштириш ва шакллантьиришга таъсир килувчи шахарсозликнинг тарихий омиллари. Уларни ижтимоий экологик кайта шакллантириш жихатларини инобатга олган фазовий ечимларининг тамойиллари. Ахоли жойлашишини тизими ва структурасига саноатни шакллантиришнинг таъсири.

Регионал ахоли жойлашуви.

Узбекистонда ахоли жойлашувининг хозирги ахволи урбанизациянинг умумий даражасини кейинчалик усишини тезлашиши асосида ахоли жойлари тармокларини янада мукаммаллаштириш жидлий муаммосини, республиканинг ишлаб чикариш кучларини узок муддатга ривожлантириш ва жоилаштириш концепцияси билан узаро узвий алокада булган ахоли жоилаштириш тизимини яратишни* уртага куймокда. Ахоллни жойлашувининг янги тизими шу масалани хал этилишига боғлиқ.

Туманларни режалаштириш.

Туманни режалаштириш — иктисодий ёки маъмурий туманни комплекс худудий — хужалик тузилишини лойихалаш ва унинг халк хужалиги тармокларини шахарлар ва кишлокларни оптимал жойлашувини хамда ахоли мехнати ва дам олиши учун кулай шарт — шароитлар яратиб беришни таъминловчи тархий таркибни шакллантиришдан иборатдир.

Туманни режалаштириш лойихалари вилоят, автоном республика кисмлари ёки маъмурий туманлар гурухи ва алохида маъмурий туманлар учун ишлаб чикилади.

Шахар жоилаштириш учун худуд танлаш.

Янги шахарларни куриш ва мавжудларини кайта тиклаш учун керак булган худудларни мехнат жойлари, ахолининг яшаши ва дам олиши жойларини рационал жоилаштириш, худуднинг табиий ва бошка шароитларини урганиш ва тахлил килиш ва меъморий — тархий, санитар — гигиеник курсаткичлар, ёкилги — энергетик хамда сув ресурслари билан таъминланганлиги буйича вариантларни солиштириш асосида танлаш лозим.

Турар жойларни тизимини жоилаштириш.

Маданий — маиший ахамиятга эга булган бинолар тизими уз мохияти билан инсонга уз вактидан окилона фойдаланишга, истеъдодини хар томонлама ривожлантириш имкон берадиган моддий мухитни белгилайди. Шунинг учун ахолига хизмат курсатишни турри ташкил этиш ва маданий — маиший хизмат курсатиш тармокларини тугри жоилаштириш замонавий шахарсозликнинг энг мухим вазифаларидан биридир.

Ахоли жойларини туркумлаш ва оптимал шахар ҳақида тушунча.

Ахоли жойлари шахар, шахар типидаги поселок ва кишлокларга булинади. Ахоли жойларини шахарлар ва кишлоклар сонига киритишда ахоли сони, мехнат характери, унинг маъмурий холати хисобга олинади.

Ахоли жойлари худудини функционал кисмларга бўлиш.

Шахар худудини айрим функционал кисмларига буишни оқилона амалга ошириш ахоли жойлашувини максадга мувофик, хал этиш, ахоли учун зарур кулайликлар яратиш, санитар талабларига риоя килиш ва худуддан тежамкорлик билан фойдаланишни таъминлайди. Зилзила бардош худудларда кисмларга булиш микросейсмик туманларга булишни хисобга олган холла, уй —жой курилиши учун жуда кам сейсмикали жойларни ажратиш билан амалга оширилиши лозим.

Шахарнинг жамоат тизимида маданий маиший хизмат курсатиш тармогини ташкил этиш.

Маданий — маиший ахамиятга эга булган бинолар тизими уз мохияти билан инсонга уз вактидан оқилона фойдаланишга, истеъдодини хар томонлама ривожлантириш имкон берадиган моддий мухитни белгилаиди. Шунинг учун ахолига хизмат курсатишни тугри ташкил этиш ва маданий — маиший хизмат курсатиш тармокларини тугри жойлаштириш замонавий шахарсозликнинг энг мухим вазифаларидан биридир.

Иш жойларини жойлашуви.

Узбекистоннинг узига хос хусусияти — ахоли сонининг тез усишидир, бунга тарихий, ижтимоий — иктисодий ва айникса демографик омилларни сабаб килиб курсатиш мумкин.

Иш жойларининг тизими.

Корхона ва саноат зоналари худудининг маъморий лойихавий таркиби 4 та зонадан иборат аник зоналаштиришга асосланган.

Иш жойларини функционал зоналарга бўлиш.

Саноат зонасида ишла чикариш корхонасининг, ишлаб чикариш тизимининг ва саноат зонасининг транспорта тизими ишлаб чикариш технологияси кетма — кетлигига катъий риоя килган холла курилади.

Иш жойларини шахар структурасига таъсири.

Шахарнинг лойихавий тизимини ундан фойдаланиш буйича Куйидагилардан ташкил топади: турар жой, саноат, коммунал — хужалик зоналари ва ташқи транспорт зонаси. Булардан охирги 3 таси шахарнинг саноат зонасини ташкил этади. Саноат зонаси бир неча ишлаб чикариш районларидан, саноат тизимларидан, алохидаги корхоналардан ва илмий — тадкиқот муасссасалариадн иборат булиши мумкин. Шундай килиб шахар иккита асосий функционал зоналардан — турар жой ва саноат зонасидан ташкил топади.

Иш жойларда йўлларни тузилиши.

Шахарни режавий структураси, у худудидаги функционал зоналарнинг коиплекс хажмий — фазовий узаро богликлигини ташкил этиш асосида курилади. Бунда ишлаб чи^аришни шакллантириш, жойлаштириш шартлари асосан 3 та шахарсозлик категориясига булинади. Уларнинг хар бири технологик хусусиятларни, қурилишини меъморий лойихавий коидаларни узида акс эттирилади.

Турар жойларни асосий техник иктисодий кўрсатмалари.

Шахарсозлик и^тисодиётининг асосий вазифаси булиб ижтимоий мехнат ва моддий маблаглардан кам харажат қилган ҳолда ахолига яхши турмуш шароитларини яратиб бериш хисобланади.

Мустакил иш

Мустакил иш даврида талабалар жойлаштириш тизимлари асослари хозирги кундаги глобал муаммолари ва уларни ечишнинг илгор, замонавий усулларини урганади, кушимча адабиётлардан, чет эл тажрибаларидан, журналлардан, интернет маълумотларидан фойдаланиш тавсия этилади.

Якуний ёзма иш ўтказиш учун мавзулар

(Ёзма иш утказиш жараёнида хар бир мавзу 3-5 саволга булинади) Регионал ахолини жойлашуви, туманларни режалаштириш, шахар жойлаштириш учун худуд танлаш, турар жойларни тизимини жойлаштириш, ахоли жоиларини туркумлаш ва оптимал шахар хакида тушунча, ахоли жойлари худудини функционал кисмларга булиш, ша^арларнинг жамоат тизимида маданий — маиший хизмат курсатиш тармогини ташкил этиш, иш жоиларини жойлашуви, иш жоиларини тизими, иш жоиларини функционал ^исмларга булиш, иш жоиларини шахар структурасига таъсири, иш жоиларида иулларнинг тузилиши, турар жойларни асосий техник иктисодий курсатмалари.

Информацион техник воситалар.

Ўқув жараёни шароитини яхшилаш, асбобларни купайтириш ва ут$ув жараёнини ахборотини кучайтириш куриладиган ва ауди куриладиган укув техник воситаларни: диапроекторлар, графопроекторлар (эпидоскоплар), компьютерларни куллаш таклиф этилади.

1. Каримов И.А.Узбекистан по пути к великому будущему. Т., «Узбекистан», 1998.
2. Иконников А.В. Основы градостроительства и планировки сельских населенных мест. М. Стройиздат, 1982 г.
3. В.К.Степанов, Л.Б.Великовский, А.С.Тарутин «Основы планировки населенных мест», Москва «Высшая школа»-1985г.

Кўшимча

1. «Янги ижтимоий - иктисодий муносабатлар шаклланиш даврида Узбекистон шахарсозлигининг ривожланиш концепсияси» Т. 2001 й (ТАКИ, каф.)
2. «Узбекистон Республикаси шахарсозлик кодекси». Т.2002
Узбекистон Республикасининг 04.04.2002 й. 353 - II - сон Крнуни билан тасдикланган.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ТОШКЕНТ АРХИТЕКТУРА-ҚУРИЛИШ ИНСТИТУТИ

“Тасдиқлайман”

Ўқув ишлари бўйича проректор
_____________Тўлаганов А.А
2011 йил “____” ___________

ТУМАННИ РЕЖАЛАШТИРИШ АСОСЛАРИ ВА ХУДУДИЙ ЖОЙЛАШТИРШ

фани бўйича

ИШЧИ ЎҚУВ ДАСТУРИ

Билим соҳаси: 580000 - “Архитектура ва қурилиш”

Таълим соҳаси: 5580100 - “Архитектура”

Мутахассислик: 5А580103 - “Шаҳарсозлик, туманни ва қишлоқ жойларини режалаштириш”

Умумий ўқув соати - 63 соат

Шу жумладан:

Маъруза - 30 соат

Амалий лаборатория ва семинар машғулотлари - 12 соат

Мустақил таълим - 21 соат

Тошкент – 2011

Фаннинг ишчи ўқитув дастури Тошкент архитектура-қурилиш институти Илмий-услубий Кенгашининг 2011 йил “___” _________ ____-сон мажлис мажлисида мухокама этилди ва маъқулланди.

Ушбу ишчи ўқитув дастури мутахассисликнинг ўқув дастури ва ўқув режасига мувофиқ ишлаб чиқилди.

Тузувчи: доцент Содиқова М.А

Фаннинг ишчи ўқитув дастури Архитектура факультети Илмий кенгашининг 2011 йил “____” ___________даги _____-сон қарори билан тасдиқланди.
Илмий кенгаш раиси: ______________ доц. Рейимбаев Ш.С

Келишилди:

Кафедра мудири: ______________ Ахмедов М.Қ

2011 йил “____”________даги_________-сон қарори.

Кириш

Туманни режалаштириш фани шаҳарсозлик фаолиятининг бир тармоғи сифатида ва комплекс лойиҳавий фан бўлиб, турли хил иқтисодий, шаҳарсозлик, техник, ижтимоий ва экологик масалаларни ишлаб чиқишни ўз ичига олади.

Илмий-техник революция ишлаб чиқариш кучларини тез ўсишига, маҳсулот ҳажмининг кўпайишига олиб келди. Аммо барча туманлар худуди ўзгармас қолди. Шу туфайли ишлаб чиқариш кучларини, аҳоли жойлашувини ва ижтимоий-маданий соҳани жойлаштиришда режалаштириш омилининг роли тобора ортиб бормоқда.

Илмий техник прогресс, урбанизация жараёнларининг ривожланиши натижасида ҳозирги даврга келиб шаҳарсозлик объектлари доираси аҳоли жойларидан тортиб то вилоят, катта регионал ва мамлакатларга қадар кенгайди. Худудларни меъморий-тархий ташкил этиш масаласи, улардаги табиий-экологик ва ижтимоий-иқтисодий муаммоларни ечишда шаҳарсозлик услубларини қўллаш замонамизнинг долзарб вазифасига айланди.

1.1. Ўқув фанининг мақсади ва вазифалари

"Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш" фанини ўқитишдан мақсад талабаларга регионал аҳоли жойлашуви тузилмалари, туманни режалаштириш тузилма ва лойиҳалари ҳақида тушунча бериш, худудни таҳлил қилиш ва баҳолаш, аҳоли ва хўжаликни ривожлантириш келажагини аниқлаш, худудни тархий таҳлил ташкил этиш, атроф-муҳитни сақлаш ва инженерлик масалаларини ҳал этиш асосларини ўргатишдан иборат.

1.2. Фан бўйича талабаларнинг билимига, кўникма ва малакасига қўйиладиган талаблар

Магистр-талабалар қуйидаги кўникма ва малакага эга бўлишлари ва билишлари лозим:

- Шаҳар, агломерация, аҳоли жойлашуви гуруҳи турлари ва шакллари ҳақида;
- Тиббий иқлим, ижтимоий - иқтисодий ва экологик шарт-шароит ҳамда омилларнинг шаҳарсозлик объектларига таъсири тўғрисида;
- Регионал аҳоли жойлашуви ва туманни режалаштириш асослари муаммолари тўғрисида;
- Регионал аҳоли жойлшауви ва тмунни режалаштиришнинг асосий термин, тушунча ва қоидалари, тиббий-иқлимий, ижтимоий-иқтисодий ва экологик омилларнинг шаҳарсозлик объектларига таъсирини ҳисобга олиш услубларини;
- Замонавий шаҳарсозилк лойиҳалаш услубларини, қурилш меъёрлари ва қоидаларини, шаҳарсозлик қонунчилигини билиши ва ундан фойдалана олиши, назарий таҳлил қила олиши, аҳоли жойлашув тизимларини объектларини лойиҳалаш;
- Лойиҳавий ечимларни баҳолай олиш, меъморий лойиҳалаш жараёнини ташкил эта олиш.

1.3. Фаннинг ўқув режадаги бошқа фанлар билан ўзаро боғлиқлиги ва услубий жиҳатдан узвий кетма-кетлиги

“Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш” фанини ўрганишда, бакалавриатурада ўқитилган қуйидаги ўқув фанлари билан боғлиқ:

- шаҳарсозлик ва архитектура тарихи;
- мухандислик ободонлаштириш ва транспорт;
- ландшафт архитектураси;
- шаҳарсозлик асослари;
- шаҳрасозлик объектларини лойиҳалаш;

- туманни режалаш;

- атроф муҳитни ҳимоя қилиш (экология);

- шаҳарсозлик социлогияси;

- ва бир қатор фанларни: жамиятни тарихий ва ижтимоий асосда ривожланиши ўрганилади.

1.4 Умумий ўқув ишлари турлари бўйича ажратилган соатлар (ўқув режадан кўчирма шаклида)

Т/р	Ўқув фани номи	Ўқув юклама соати	Маъруза	Амалий машғулот	Мустақил таълим	Семестр ва соатлар
1.	Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш”	63	30	12	21	1 - 2с

2. ФАННИНГ МАЗМУНИ

Маърузалар (30 соат)

Мавзулар номери	МАЪРУЗАНИНГ НОМИ ВА ҚИСҚАЧА МАЗМУНИ	Дарс соатлари хажми
1	2	3
1.	**Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш маъруза қисмига кириш.** Шаҳарсозлик бўйича илмий лойиҳавий ишлар тизими ва унда туманни режалаштиришнинг ўрни. Мамлакатимизда ва чет элларда туманни режалаштиришнинг пайдо бўлиши ва ривожланиши. Туманни режалаштиришнинг бошқа лойиҳавий ва режалаштириш ишлари билан боғлиқлиги.	2 соат
2.	**Туманни режалаштиришнинг мақсад ва вазифалари.** *Туманни режалаштиришнинг вазифаси* – лойиҳаланаётган туманни худудий-хўжалик тузилишини рационал ҳал этиш; ишлаб чиқариш, шаҳарсозлик, атроф–муҳитни муҳофаза қилиш; маданий ёдгорликларни сақлашни таъминловчи архитектура – тарҳий таркибини ва функционал қисмларга бўлишни шакллантириш.	2 соат
3.	**Шаҳарсозликда туманни режалаштиришнинг ўрни.** Регионал аҳоли жойлашуви. Регионал аҳоли жойлашуви тузилмалари. Рационал аҳоли жойлашуви вариантини танлаш. Шаҳар агломерцияларнинг шакллануви, турлари ва ривожланиши.	4 соат
4.	**Туманни режалаштириш тамойиллари.** Талабаларга туманни режалаштириш асослари, уларнинг турлари, уларга хос меъморий-режави ва ландшафт ечимлари хақида тушунча бериш, туманни режалаштиришда шаҳарсозлик санъатига таъсирини изоҳлашдан иборат.	4 соат
5.	**Худудни антропоген омиллар бўйича баҳолаш.** Худудни антропоген омиллар бўйича баҳолаш ҳам асосий хўжалик юритиш фаолияти асосида амалга оширилади: Саноат ва гражданин қурилиши учун; Қишлоқ хўжалиги учун, Ўрмон хўжалиги учун.	2 соат
6.	**Худудни тархий ташкил этиш ва функционал қисмларга бўлиш.** Туманни режалаштириш тузилмалари ва лойиҳаларни ишлаб чиқишнинг худудий-фазовий муаммоларни ечишдаги асосий вазифаси бўлиб, худудни тархий ташкил этиш – тархий таркибни шакллантириш ва уни функционал қисмларга бўлиш хизмат қилади.	4 соат
7.	**Туманни режалаштиришда саноатни объектларини жойлашиши ва ўзаро боғланиши.** Саноат ишлаб чиқариши энг катта туман ва шаҳар ташкилий потенциалига эга бўлиб, кўп жиҳатдан шаҳар жойлари тармоқлари, ишлаб чиқариш ва ижтимоий инфраструктура ривожланиши жадаллиги нисбатларини белгилайди.	4 соат
8.	**Қишлоқ жойларини (худудларини) режалаштириш**	4 соат

	Агросаноат комплекси таркибига қишлоқ хўжалиги ва қайта ишлаш корхоналари тармоқлари ва объектлари киради, улар қишлоқ хўжалиги хом ашёсини бирламчи қайта ишлаш билан шуғулланади. Туманни режалаштириш тузилмаларида агросаноат комплексининг вилоят ва республика даражаси кўриб чиқилади.	
9.	**Оммавий дам олиш, курорт даволаниш ва туризмни ташкил этиш.** Оммавий дам олиш, курорт даволанишлар ва туризмни ташкил этиш. Рекреация фаолиятининг асосий турлари. Худудий рекреацион тузим элементлари. Туманни режалаштириш тузилмалари ва лойиҳаларида рекреация масалаларини ишлаб чиқиш. Рекреацион худудларни тархий ташкил этиш.	4 соат
	Жами:	30соат

Семинар машғулотлар (12 соат)

Машғулот-лар номери	МАШҒУЛОТНИНГ НОМИ ВА ҚИСҚАЧА МАЗМУНИ	Дарс соатлари хажми
1	2	3
1.	Ишлаб чиқариш кучларини жойлаштириш ва регионал аҳоли жойлашуви	2 соат
2.	Республика шаҳарсозлигининг табиий-иқлимий хусусиятлари	2 соат
3.	Ўзбекистон шароитида туманни режалаштириш	2 соат
4.	Атроф муҳитни кўриқлашнинг шаҳарсозлик масалалари	2 соат
5.	Янги шаҳар қурилиши учун худуд танлаш	2 соат
6.	Туманни режалаштириш ва экологик муаммолари	2 соат
	Жами:	**12 соат**

Мустақил таълим (21 соат)

Машғулот-лар номери	МАШҒУЛОТНИНГ НОМИ ВА ҚИСҚАЧА МАЗМУНИ	Дарс соатлари хажми
1	2	3
1.	Аҳоли кўрсаткчлари.	2 соат
2.	Халқ хўжалиги йўналиши	2 соат
3.	Маъмурий-хўжалик аҳамияти.	2 соат
4.	Табиий-иқлимий шароитлар.	2 соат
5.	Шаҳар саноат туманларнинг қайта қурилиш ва меҳнат учун бошқа жойларни таклиф этиш	2 соат
6.	Ободонлаштириш ва турар жой жамғармаларинининг аҳволи	2 соат
7.	Шаҳар атрофидаги дам олиш зоналарини қайта қуриш, оммавий дам олишни ташкил этиш	2 соат
8.	Транспорт билан таъминлаш даражаси	2 соат
9.	Худуднинг санитар-гигиеник тавсифи	2 соат
10.	Реферат мавзуларини танлаш.	2 соат
11.	Керакли адабиётларни излаш, танишиш.	2 соат
	Жами:	**21 соат**

Информацион-услубий таъминоти

Мазкур фанни ўқитиш жараёнида таълимнинг дидактик замонавий методлари қўлланилади. Бунинг учун қуйидаги техник ашёлар қўлланилиши назарда тутилган: графопроектор, компьютер ва бошқалар.

Бу фан асосан Ўзбекистон Республикасида, узоқ ва яқин хорижий давлатларида ишлаб чиқилган ва нашрдан чиқарилган дарсликлар, услубий кўрсатмалар, меъёрий кўрсатма хужжатлари (ШНК), шунингдек Ўзбекистон Вазирлар Махкамасининг шаҳарсозликни ривожлантириш фармонлари ўрганилади.

Ўқитиш жараёнида анъанавий ва замонавий ўқитиш услубларидан фойдаланилади ва қўлланилади: репродук, услубий-гарфик қўлланмалар, слайдлар, диафильмлар, видеофильмлар. Интернет сайтларидаги информацион ахбот материалари: хорижий ва давлатимиз ОТМ электрон кутубхоналари, электрон китоблар ва журналлар, ВЕБ сайтдаги кўргазмали материалларидан фойдаланилади.

Асосий дарсликлар ва ўқув қўлланмалар

Асосий адабиётлар:

1. Каримов И.А «Узбекистан по пути к великому будущему». Т., «Узбекистан», 1998.
2. Яргина Э.Н и др. «Основы теории градостроительства» Учебник для ВУЗов Стройиздат «Москва» 1979.
3. Лола А.М. «Основы градоведения и теории города» 2005.
4. Автотьин Л.Н и др. «Градостроительное проектирование» Учебник для ВУЗа. М.,Стройиздат. 1989
5. Перцик Е.Н. «Районная планировка (территориальное планирование)». Учебное пособие для ВУЗов, 2006.
6. ШНК 2.07.01-03

Қўшимча адабиётлар:

1. Г.М. Лаппо «География городов». 1997.
2. Оленьков В.Д. «Градостроительная безопасность». 2007.
3. Н.В Маслов «Градостроительная экология». «Высшая школа». 2003.
4. Вавакин Л.В., Белоусов В.Н. «Градостроительство в век информатизации»
5. Иконников А.В. «Пространство и форма в архитектуре и градостроительстве». 2006.

6. В.В Аникеев., В.В Владимиров. «Градостроительные проблемы совершенствования административно-территориального устройства». 2002.
7. Нильсен В.А. «У истоков современного градостроительства Узбекистана». Ташкент., 1988.
8. Якуб Detr/ Мифы и утопии архитектуры 20 века. М. Стройиздат, 1990.
9. А.Гутнов. В. Глазычев. Мир архитектуры (Лицо города). М. «Молодая гвардия», 1990.
10. Авдотьин Л., Азизян И.А., Бернштейн Д. и другие. «Архитектура и градостроительство» Энциклопедия., 2001.
11. httrp//www arhitekto.ru/txt2razv16.shtml
12. httrp//www. Glazychev.ru/books/mir_architectury/glava_8/glava_08-01.htm

1-илова

Ишчи ўқув дастурга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида

______________ ўқув йили учун ишчи ўқув дастурига қўйидаги ўзгартириш ва қўшимчалар киритилмоқда:____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

Ўзгартириш ва қўшимчаларни киритувчилар:

____ _______

(профессор-ўқитувчининг И.Ф.О.) (имзоси)

Ишчи ўқув дастурга киритилган ўзгартириш ва қўшимчалар “Архитектура” факультети Илмий-услубий Кенгашида муҳокама этилди ва маъқулланди _____ йил “___” _______даги “____” - сонли баённома).

Факультет Илмий-услубий

Кенгаши раиси: _____________________

Ишчи ўқув дастурга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида

______________ ўқув йили учун ишчи ўқув дастурига қўйидаги ўзгартириш ва қўшимчалар
киритилмоқда:____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____

Ўзгартириш ва қўшимларни киритувчилар:

____ _______

(профессор-ўқитувчининг И.Ф.О.) (имзоси)

Ишчи ўқув дастурга киритилган ўзгартириш ва қўшимчалар “Архитектура” факультети Илмий-услубий Кенгашида муҳокама этилди ва маъқулланди _____ йил “___” _______даги “____” - сонли баённома).

Факультет Илмий-услубий

Кенгаши раиси: _______________________

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ

ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ТОШКЕНТ АРХИТЕКТУРА-ҚУРИЛИШ ИНСТИТУТИ

“ШАҲАРСОЗЛИК ВА ЛАНДАШФТ АРХИТЕКТУРАСИ” КАФЕДРАСИ

“ТАСДИҚЛАЙМАН”

ўқув ишлари бўйича

проректор А. Тўлаганов.

____

23 июнь 2011 й.

“Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш”

фани бўйича

5580100 – Архитектура йўналиши учун

БАҲОЛАШ МЕЗОНИ

Тошкент–2011

Фан бўйича баҳолаш мезони намунавий ва ишчи ўқув дастурлари ҳамда ишчи ўқув режасига мувофиқ ишлаб чиқилган.

Тузувчи:

Садыкова М.А. - ТАҚИ "Шаҳарсозлик ва ландшафт архитектураси" кафедраси доценти,

_________ (имзо)

Тақризчилар:

Турсунов Х.К. – ТАҚИ "Шаҳарсозлик ва ландшафт архитектураси" кафедраси профессори, архитектура доктори

Мирзаев М.К.. – ТАҚИ "Шаҳарсозлик ва ландшафт архитектураси" кафедраси доценти, архитектура номзоди.

Фаннинг баҳолаш мезони "Шахарсозлик ва ландшафт архитектураси" кафедраси мажлисининг 2010 йил 19 октябрдаги 7-сонли мажлисида кўриб чиқилган.

"Шахарсозлик ва ландшафт архитектураси" кафедраси мудири,

проф. Ахмедов М.К.

Фаннинг баҳолаш мезони Архитектура факультети кенгашида 2010 йил 10 - ноябр 5 - сонли мажлисида тасдиқланди.

Архитектура факултети декани: **доц. Рейимбаев Ш.**

“Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш”
ФАНИ БЎЙИЧА

БАҲОЛАШ МЕЗОНИ

Баҳолаш мезони Ўзбекистон Республикаси Олий ва Ўрта махсус таълим вазирининг 2010 йил 26 август 1981-1 сонли “Олий таълим муассасаларида талабалар билимини назорат қилиш ва баҳолашнинг рейтинг тизими тўғрисидаги низомга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш ҳақида”ги буйруғига асосан ишлаб чиқилди.

“Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш” фанидан талабаларнинг билим, кўникма ва малакалари ҳар семестрда иккита оралиқ назорат (ОН) ва якуний назорат (ЯН) натижалари асосида баҳоланади.

Рейтинг назорати жадвали

Назорат тури	сентябрь				октябрь				ноябрь				декабрь				январь				максимал балл	ўтиш балли
	1 хафта	2 хафта	3 хафта	4 хафта	5 хафта	6 хафта	7 хафта	8 хафта	9 хафта	10 хафта	11 хафта	12 хафта	13 хафта	14 хафта	15 хафта	16 хафта	17 хафта	18 хафта	19 хафта	20 хафта		
ОБ																						
ОБ-1						1															40	
ОБ-2														2							30	38,5
ЯБ																				3	30	
ЖАМИ																						55

Талабалар семестр давомида ўзлаштириш кўрсаткичи 100 баллик тизимда бутун сонлар билан бахоланади.

Бунда: биринчи орлиқ назорат ОБ-1 **40 балл;**

Икиинчи оралиқ назоарт ОБ-2 **30 балл;**

Якуний назорат ЯБ **30 балл;**

“Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш” фани бўйича оралиқ назоратларга ажратилган умумий баллнинг 55 %и (38,5 балл) саралаш балли хисобланиб, ушбу баллдан кам тўплаган талабалар якуний назоратга қўйилмайди.

“Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш” фанидан талабалар билимини баҳолаш қуйдаги мезонлар асосида амалга оширилади.

6 хафта	14 хафта	20 хафта	Талабани ўзлаштириш даражаси
ОБ-1	ОБ-2	ЯБ	
40 Б	30 Б	30 Б	86-100 балл учун: Хулоса ва қарор қабул қилиш, мустақил ишлай билиш, амалда қўллай олиш, мохиятини тушуниш, чиза билиш, айтиб бериш, тасаввурга эга бўлиш.
34,4-40	25,8-30	25,8-30	
28,4-34	21,3-25,5	21,3-25,5	71-85 балл учун: Мустақил ишлай билиш, амалда қўллай олиш, мохиятини тушуниш, чиза билиш, айтиб бериш, тасаввурга эга бўлиш.
22-28	16,5-21,0	16,5-21,0	55-70 балл учун: Мохиятини тушуниш, чиза билиш, айтиб бериш, тасаввурга эга бўлиш.
0-21,6	0-16,2	0-16,2	0-54 балл учун: Аниқ тасаввурга эга бўлмаслик, билмаслик.

Талабанинг “Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш” фани бўйича семестрдаги рейтинги қуйдагича аниқланади:

$$R=\frac{V\ O}{100}$$

Бунда:

V – семестрда фанга ажратилган умумий ўқув юкламаси (соатларда);

О – фан бўйича ўзлаштириш даражаси (балларда);

“Шаҳарсозлик асослари ва транспорт” фанидан ишчи дастур бажарилишининг

КАЛЕНДАР РЕЖАСИ

№	Модул ва мавзу номлари	Маъруза тури	Ажратилган вақт	Талаба мустақил иши мавзуси ва мазмуни	Бажарилиши хақида маълумот		Ўқитувчи имзоси
					Соат	Ой,кун	
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**7**	**8**	**9**
1.	Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш маъруза қисмига кириш.	Маъруза	2	Аҳоли кўрсаткчлари.	2 соат		
2.	Туманни режалаштиришнинг мақсад ва вазифалари.	Маъруза	2	Халқ хўжалиги йўналиши	2 соат		
3.	Шаҳарсозликда туманни режалаштиришнинг ўрни.	Маъруза	4	Маъмурий-хўжалик аҳамияти.	2 соат		
4.	Туманни режалаштириш	Маъруза	4	Табиий-иқлимий шароитлар.	2 соат		
5.	Худудни антропоген омиллар бўйича баҳолаш.	Маъруза	2	Шаҳар саноат туманларнинг қайта қурилиш ва меҳнат учун бошқа жойларни таклиф этиш	2 соат		
6.	Худудни тархий ташкил этиш ва функционал қисмларга бўлиш.	Маъруза	4	Ободонлаштириш ва турар жой жамғармаларинининг аҳволи	3 соат		

7.	Туманни режалаштиришда саноатни объектларини жойлашиши ва ўзаро боғланиши.	Маъруза	4	Шаҳар атрофидаги дам олиш зоналарини қайта қуриш, оммавий дам олишни ташкил этиш	2 соат		
8.	Қишлоқ жойларини (худудларини) режалаштириш	Маъруза	4	Транспорт билан таъминлаш даражаси	3 соат		
9.	Оммавий дам олиш, курорт даволаниш ва туризмни ташкил этиш.	Маъруза	4	Худуднинг санитар-гигиеник тавсифи	3 соат		
	Жаъми:		**30**		**21**		
	Умумий:		**51**				

Жумладан: Жаъми – 63

Маъруза -- 30

Мустақил таълим – 21

Семинар машғулот - 12

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ТОШКЕНТ АРХИТЕКТУРА ҚУРИЛИШ ИНСТИТУТИ

“ШАҲАРСОЗЛИК ВА ЛАНДШАФТ АРХИТЕКТУРАСИ” КАФЕДРАСИ

“ТУМАННИ РЕЖАЛАШТИРИШ АСОСЛАРИ ВА ХУДУДИЙ ЖОЙЛАШТИРИШ” ФАНИДАН

ЎҚУВ МАШҒУЛОТИДА ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯСИ МОДЕЛИ ВА ЎҚУВ МАШҒУЛОТИНИНГ ТЕХНОЛОГИК ХАРИТАСИ

Мутахассислик: 5А580103 – Шаҳарсозлик тумани ва қишлоқ аҳоли яшаш жойларини режалаштириш

Тузувчи: доц. Садикова М.А

Тошкент – 2011 й.

Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш”
фанидан таълим технологияси тузилиши.

Таълим технологияси асослари.

Ўқув фаниниг долзарблиги:

Туманни режалаштириш фани шаҳарсозлик фаолиятининг бир тармоғи сифатида ва комплекс лойиҳавий фан бўлиб тур хил иқтисодий, шаҳарсозлик, техник, ижтимоий ва экологик масалаларни ишлаб чиқишни ўз ичига олади.

Ўқув фанининг мақсади:

Талабаларга Регионал аҳоли жойлашуви тузилмалари, туманни режалаштириш тузилма ва лойиҳалари хақида тушунча бериш, худудни таҳлил қилиш ва баҳолаш, аҳоли ва хўжаликни ривожлантириш келажагини аниқлаш, худудни тархий таҳлил этиш, атроф муҳитни сақлаш ва инженерлик масалаларини ҳал этиш асосларини ўргатишдан иборатдир.

Аудитория соатлар умумий ҳажми: 63 соат. Шундан 30 - соат маъруза, 12-соат семинар (амалий) машғулотлар, 21 соат мустақил таълим.

Ўқув фанининг мазмуни: “Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш” фани ишчи ўқув режаси бўйича 1-курсда кузги семестрда ўқитилади. Шаҳарсозлик бўйича илмий лойиҳавий ишлар тизими ва унда туманни режалаштиришнинг ўрни. Мамлакатимиз ва чет элларда туманни режалаштиришнинг пайдо бўлиши ва ривожланиши, туманни режалаштиришниннг бошқа лойиҳавий ва режалаштириш ишлар билан боғлиқлиги ўрганилади.

Назарий дарсда берилган билимлар семинар (амалий) машғулотларда лойихавий иш бажариш орқали мустахкамланади.

Ўқув машғулотида таълим технологияси бўйича ўқитиш режасининг
тузилиши ва мазмунининг таркиби

“Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш”
фанидан маъруза машғулотлари

Ўқув машғулотида таълим технологияси модели

Мавзу **1- Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш маъруза қисмига кириш**

Вақт: 2 соат	Талабалар сони: 5-6
Ўқув машғулотининг шакли ва тури	Маъруза - ахборот
Маъруза режаси, ўқув машғулотининг тузилиши	1. Фаннинг дорлзарблиги, мақсади, илмий аҳамияти 2. Якунлаш 3. Бахолаш
Ўқув машғулоти мақсади: Талабаларга фанни мақсади ва илмий-лойиҳавий ишлар тизими, худудни тархий таҳлил этиш.	
Педагогик вазифалар: Туманни режалашда атроф муҳитни сақлаш ва инженерлик масалаларини ҳал этиш асосларини ўргатишдан иборатдир.	Ўқув фаолияти натижалари: Талабалар фаннинг мақсади ва амалий ахамиятини билиб олишади.
Таълим усуллари	Маъруза, тушунтириш.
Таълим шакли	Оммавий, жамоавий, фронтал.
Таълим воситалари	Маъруза матни, дискга ёзилган кўргазма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник воситалар билан жихозланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Оғзаки сўров

Ўқув машғулотининг технологик харитаси

Иш босқичлари Ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1- Босқич Ўқув машғулотига кириш (15 дақ.)	1.1 Фаннинг, мавзунинг номлари, мақсади ва кутилаётган натижалар. 1.2 Рейтинг – назорат тизими: жорий, оралиқ ва якуний бахолаш мезонлари билан таништиради. (Илова 1) 1.3 Мавзу бўйича асосий тушунчаларни, адабиёт рўйхатини айтади. (Илова 2)	1.1.Тинглайдилар 1.2. Ёзиб оладилар 1.3. Ёзиб оладилар, савол берадилар.
2- Босқич Асосий (55 дақ.)	2.1. Мавзу бўйича маъруза матнини проектор орқали экранга туширади.(Илова 3) 2.2 Кўргазмали материаллар, схема орқали матн тушунтирилади.	2.1. Ўқийдилар, тинглайдилар 2.2. Асосий тушунчаларни, чизмаларни дафтарга кўчириб оладилар.
3- Босқич Якуний (10 дақ.)	3.1. Мавзу бўйича якун ясайди. 3.2.Ўтилган мавзуни саволлар орқали такрорлайди (Илова 4) 3.3 Мустақил иш учун топширик беради (Илова 5)	3.1.Савол берадилар 3.2. Жавоб берадилар 3.3. Ёзиб оладилар.

1-мавзуга иловалар:

Илова – 1

Рейтинг назорати тартиби

1-оралиқ назорат	**2-оралиқ назорат**	**Якуний назорат**
Max 40,0 б	Max 30,0 б	Max 30,0 б
86-100% - 34,4-40,0 (аъло)	86-100% - 25,8-30,0 (аъло)	86-100% - 25,8-30,0 (аъло)
71-85% - 28,4-34,0 (яхши)	71-85% - 21,3-25,5 (яхши)	71-85% - 21,3-25,5 (яхши)
55-70% - 22,0-28,0 (қониқарли)	55-70% - 16,5-21,0 (қониқарли)	55-70% - 16,5-21,0 (қониқарли)
0-54% -0-21,6 (қониқарсиз)	0-54% -0-16,2 (қониқарсиз)	0-54% -0-16,2 (қониқарсиз)
10+10+10+10=40	10+10+10 =30	10+10+10 =30

“Туманни режалаштириш асослари” фани магистратурани 1 курс 1 семестр фақатгина маъруза марзида ўтилишини эътиборга олиб, Ўзбекстон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 11.06.2009 йилдаги № 204 тасдиқланган “Олий таълим муассасаларида талабалар билимларини назорат қилиш ва баҳолашнинг ретинг тизими тўғрисидаги низом”га мувофиқ магистратурани 1-семестрида бу фандан 2 та оралиқ назорат ва якуний назорат ўтказилади.

Биринчи оралиқ назорат оғзаки савол-жавоб тарзида ўтказилади.

Иккинчи оралиқ назорат фаннинг ёзма реферат синови тарзида зтказилади.

Якуний назорат ёзма иш кўринишида ўтказилади. Талаба билимини баҳолашда қуйидаги мезонга риоя қилинади:

Рейтинг баҳолаш мезонлари:

a) 86-100 балл учун талабанинг билим даражаси қуйидагиларга жавоб бериши лозим:
- тасаввурга эга бўлиш;
- билиш, айтиб, бериш;
- моҳиятини тушуниш;
- мустақил мшоҳада юрита олиш;
- ижодий фикрлай олиш;
- хулоса ва қарор қабул қилиш.

b) 71-85 балл учун талабанинг билим даражаси қуйидагиларга жавоб бериши лозим:
- тасаввурга эга бўлиш;
- билиш, айтиб, бериш;
- моҳиятини тушуниш;
- олган билимларини амалда қўллай олиш;
- мустақил мушохада юрита олиш.

c) 55-70 балл учун талабанинг билим даражаси қуйидагиларга жавоб бериши лозим:
- тасаввурга эга бўлиш;
- билиш, айтиб бериш;
- моҳиятини тушуниш.

d) Қуйидаги ҳолларда талабанинг билим даражаси 0-54 балл билан баҳоланиши мумкин:
- аниқ тасаввурга эга бўлмаслик;
- билмаслик.

Талабаларнинг фан бўйича умумий ўзлаштиришни баҳолаш:

86-100% - 47,0-54,0 б (аъло)
71- 85% - 38,0-46,0 б (яхши)
55- 70% - 30,0-37,0 б (қониқарли)
0- 54% - 0-29,0 б (қониқарсиз)

Илова – 2

Адабиётлар рўйхати.

1. Каримов И.А «Узбекистан по пути к великому будущему». Т., «Узбекистан», 1998.
2. Перцик Е.Н. «Районная планировка (территориальное планирование)». Учебное пособие для ВУЗов, 2006.
3. ШНК 2.07.01-03
4. Оленьков В.Д. «Градостроительная безопасность». 2007.
5. Н.В Маслов «Градостроительная экология». «Высшая школа». 2003.
6. Вавакин Л.В., Белоусов В.Н. «Градостроительство в век информатизации»
7. В.В Аникеев., В.В Владимиров. «Градостроительные проблемы совершенствования административно-территориального устройства». 2002.
8. httrp//www arhitekto.ru/txt2razv16.shtml
9. httrp//www. Glazychev.ru/books/mir_architectury/glava_8/glava_08-01.htm
10. Исамухамдова Д.У., Адылова Л.А. «Шаҳарсозлик асослари ва ландшафт архитектураси”. Дарслик. 1-қисм., Тошкент, 2009.
11. Исамухамедова Д.У. Исмаилов А.Т., Хотомов А.Т. “Инженерлик ободонлаштириш ва транспорт”. Дарслик., 1 қисм., Тошкент, 2009.

Илова – 3

Маърузанинг қисқача матни:
Туманни режалаштириш асослари

Ҳозирги вақтга келиб мамлакатимизда кўп йиллик ривожланиш натижасида мураккаб ва аниқ аҳоли жойлашуви ва шаҳарсозлик масалалари ҳал этиладиган илмий-лойиҳавий ишлар тизими шаклланди.

Агар бу системани пирамида шаклида тассавур этадиган бўлсак, унинг учини микрохудудий бош ва реигонал аҳоли жойлашуви схемалари, ўрта қисмини – мезоҳудудий даражадаги туманни режалаштириш чизмалари ва лойиҳалари,

асосида эса микрохудудий даражадаги шаҳарсозлик ишлари – шаҳар ва аҳоли жолйарини бош режалари, уларнинг қисмлари лойиҳалари ташкил этади.

Туманни режалаштириш худудий лойиҳалаш тури сифатида (XIX) XXI аср бошидаги илмий-техник ва ижтимоий ўзгаришлар натижасида пайдо бўлади.

1924 йилда нефт саноатини қайта тиклаш режалари асосида Апшерон ярим оролида нефт қазиб олиш туманни лойиҳалаш бўйича ишлар амалга оширилади. 1924-25 йилларда бу туманни ва Баку шаҳрининг бош тарҳи проф. А.П. Иваницкий раҳбарлигида туманни режалаштириш бўйича *биринчи лойиҳа* сифатида амалга оширилди.

Туманни режалаштиришнинг (1932-1938 йиллар) бу даврдаги белгилари – режалаштириш ишлари билан худудларнинг қамраб олинганлиги, бу ишларда йирик архитектор, инжнер, иқтисодчилар ва бошқа мутахассисларнинг қатнашуви, бу нарса лойиҳаларнинг юқори сифатини таъминлади, қисқа вақт ичида туманни режалаштиришнинг илмий асослари ишлаб чиқилди.

Иккинчи босқич – урушдан кейинги (1945-1960 йиллар) – туманни режалаштиришнинг аҳамиятини тан олиш вақти. Туманни режалаштириш лойиҳаларини ишлаб чиқувчи илмий марказлар сони анча ошди.

60-йиллар охиридан бошлаб, комплек реажалаштириш қўллана бошлади, у хўжаликнинг ҳамма тармоқларини қамраб олди. Комплекс лойиҳалашга ўтиш замонавий, учинчи босқичга ўтилганлигини билдиради. Бу босқич янги шароитлар билан характерланади.

Илова – 4

Саволлар рўйхати

1. Илмий-лойиҳавий ишлар тизими нима?
2. Туманни режалаштириш қачон пайдо бўлган?
3. Туманни режалаштиришнинг ривожланишидаги босқичлар

Илова – 5

Мустақил иш учун топшириқ.

Туманни режалаштириш асосларига мавзусига таллуқли янги чиққан адабиётлар билан танишиш.

Ўқув машғулотида таълим технологияси модели

Мавзу 2. **<u>Туманни режалаштиришнинг мақсад ва вазифалари</u>**

Вақт: 2 соат	Талабалар сони: 5-6
Ўқув машғулотининг шакли ва тури	Хамкорликдаги ахборот, визуал маъруза
Маъруза режаси, ўқув машғулотининг тузилиши	1. Туманни режалаштириш мақсади ва вазифалари тўғрисида тушунча бериш. 2. Туманни режалаштириш тузулмаси ва лойиҳаси. 3. Якунлаш, бахолаш.
Ўқув машғулоти мақсади: Талабаларда туманни режлаштиришнинг тархий ва ечимлар тўғрисида тушунча хосил қилиш.	
Педагогик вазифалар:	Ўқув фаолияти натижалари:
Таълим усуллари	Маъруза, тушунтириш.
Таълим шакли	Оммавий, жамоавий, фронтал.
Таълим воситалари	Маъруза матни, дискга ёзилган кўргазма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник воситалар билан жихозланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Оғзаки сўров

Ўқув машғулотининг технологик харитаси

Иш босқичлари Ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
4- Босқич Ўқув машғулотига кириш (15 дақ.)	1.1.Мавзуни номи, мақсади ва кутилаётган натижалар. 1.2. Мавзу бўйича асосий тушунчалар, адабиёт руйхатини айтади. (Илова 1)	1.1.Тинглайдилар 1.2. Ёзиб оладилар
5- Босқич Асосий (55 дақ.)	2.1. Мавзу бўйича маъруза матнини проектор орқали экранга туширади.(Илова 2) 2.2 Кўргазмали материаллар, схема орқали матн тушунтирилади.	2.1. Ўқийдилар, тинглайдилар 2.2. Асосий тушунчаларни, чизмаларни дафтарга кўчириб оладилар.
6- Босқич Якуний (10 дақ.)	3.1. Мавзу бўйича якун ясайди. 3.2.Ўтилган мавзуни саволлар орқали такрорлайди (Илова 3)	3.1.Савол берадилар 3.2. Жавоб берадилар

2-мавзуга иловалар:

Илова – 1

Адабиётлар рўйхати.

1. Исамухамдова Д.У., Адылова Л.А. «Шаҳарсозлик асослари ва ландшафт архитектураси”. Дарслик. 1-қисм., Тошкент, 2009.
2. В.В Аникеев., В.В Владимиров. «Градостроительные проблемы совершенствования административно-территориального устройства». 2002.
3. Перцик Е.Н. «Районная планировка (территориальное планирование)». Учебное пособие для ВУЗов, 2006.

Илова – 2

Маърузанинг қисқача матни

Туманни режалаштиришнинг мақсад ва вазифалари

Туманни режалаштириш бўйича ишлар чет элларда биринчи жаҳон урушидан кейин бошланди.

Европа мамлакатларидан Чехсловакия, Германия, Франция, Англияда миллий (туманни) режалаштириш бўйича бир қатор ишлар бажарилди.

1929 йили Қўшма Штатларда Нью-Йорк ва унинг таъсир зонасида туманни режалаштириш ишларини амалга ошириш бўйича ассоциация тузилди. Туманни режалаштириш лойиҳасида аҳолини жойлаштириш, саноат объектларини дислокацияси ва аҳоли жойлари ўртасидаги транспорт алоқалари кўриб чиқилган.

Туманни режалаштириш – иқтисодий ёки маъмурий туманни комлпекс худудий-хўжалик тузилишини лойиҳалаш ва унинг халқ хўжалиги тармоқларини, шаҳаролар ва қишлоқларни оптимал жойлашувини ҳамда аҳоли меҳнат қилиши ва дам олиши учун қулай шарт-шароитлар яратиб беришни таъминловчи тарҳий таркибини шакллантиришдан иборатдир.

Туманни режалаштиришнинг вазифаси – лойиҳаланаётган туманни худудий-хўжалик тузилишини рационал ҳал этиш; ишлаб чиқариш, шаҳарсозлик, атроф – муҳитни муҳофаза қилиш; маданий ёдгорликларни сақлашни таъминловчи архитектура – тарҳий таркибини ва функционал қисмларга бўлишни шакллантириш, бунда табиий, иқтисодий ва меҳнат ресурсларидан эффектив ва комплекс фойдаланиш назарда тутилади.

Туманни режалаштириш лойиҳалаш ишларининг иккита босқичини ўз ичига олади: тузилма ва лойиҳа – биринчи навбат (5 йил), ҳисоб вақтига (20 йил).

Туманни режалаштириш тузилмаси – вилоят, ўлка, автоном республикалар учун бажарилади.

Туманни режалаштириш лойиҳаси вилоят, ўлкалар қисмлари ҳамда маъмурий бўлаклар учун бажарилади.

Туманни лойиҳалаштириш тузилмаси 20-30 минг $км^2$ дан 200-300 минг $км^2$ гача худудларни қамраб олиб 1 : 100 000 ёки 1 : 500 000 нисбатда бажарилади.

Туманни режалаштириш лойиҳаси 1 минг $км^2$ дан 20-30 минг $км^2$ гача худудлар учун бажарилади, 1: 25 000 дан 1: 50 000 гача нисбатда бажарилади.

Илова – 3

Саволлар рўйхати :

1. Чет элларда туманни режалаштириш ишлари қачон бошланган?
2. Туманни режалаштириш лойиҳа ишлари қандай турларга бўлинади?

Ўқув машғулотида таълим технологияси модели

Мавзу **_3 Шаҳарсозликда туманни режалаштиришнинг ўрни**

Вақт: 4 соат	Талабалар сони: 5-6
Ўқув машғулотининг шакли ва тури	Маъруза
Маъруза режаси, ўқув машғулотининг тузилиши	1.Регионал аҳоли жойлашуви тўғрисида маълумот 2.Шаҳар агломерацияларининг шакллануви, турлари ва ривожланиши. 3.Якунлаш.
Ўқув машғулоти мақсади: Талабаларда туманни режалаштириш ва объектлари тузилмалари ва лойиҳалар мазумуни билан таншитириш.	
Педагогик вазифалар: Туманни ривожлантириш тузилмалари ва лойиҳалар мазмуни, иқтисодий микротуманлар тўғрисида тушунча беради.	Ўқув фаолияти натижалари: Талабалар Туманни ривожлантириш тузилмалари ва лойиҳалар мазмуни, иқтисодий фойдаланишни ўзлаштиришади.
Таълим усуллари	Маъруза, тушинтириш.
Таълим шакли	Оммавий, жамоавий.
Таълим воситалари	Маъруза матни, дискга ёзилган кўргазма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник воситалар билан жихозланган аудитория

Ўқув машғулотининг технологик харитаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1- Босқич Ўқув машғулотига кириш (15 дақ.)	1.1 Ўқув машғулотининг мавзуси, мақсади в режасини эълон қиладилар. 1.2. Машғулотга ажратилган вақт, мунозара қоидалари, таништиради. 1.3 Талабаларга берилган мустақил иш мавзуларини беради.	1.1.Тинглайдилар 1.2.Мунозара қоидалари билан танишадилар. 1.3.Ёзиб оладилар
2 - Босқич Асосий (130 дақ.)	2.1. Талабаларни маъруза матнини ёритиб беришини диққат билан кузатади. 2.2 Маъруза матнини жамоа бўлиб мухокама қилишни ташкил қилади. Оппонентларга ўз фикрларини билдиришга, саволлар беришга таклиф этади.	2.1.Маърузачилар матн билан таништиради. 2.2.Оппонентлар ўз фикрларини айтадилар. Мунозараларда иштирок этадилар. Жамоавий равишда мухокама қиладилар.
3 - Босқич Якуний (15 дақ.)	3.1.Ўқув фаолияти натижаларига якун ясайди. Фаол иштирокчиларни рағбатлантиради. Маърузаларни бахолайди.	3.1.Тинглайдилар, аниқлаштирадилар.

Ўқув машғулотида таълим технологияси модели

Мавзу **<u>4 Туманни режалаштириш тамойиллари</u>**

<table>
<tr><td>Вақт: 4 соат</td><td colspan="2">Талабалар сони: 5-6</td></tr>
<tr><td>Ўқув машғулотининг шакли ва тури</td><td colspan="2">Визуал маъруза</td></tr>
<tr><td>Маъруза режаси, ўқув машғулотининг тузилиши</td><td colspan="2">1. Туманни режалаштириш асослари хақида тушунча.
2. Туманни реажалаштиришни шаклланишига таъсир қилувчи омиллар.
3. Туманни режалаштиришнинг турлари.
4.Туманни режалаштириш ечимларига таъсир этувчи омиллар.
5. Регионал жойлашув масалалари.
6. Туманни режалаштиришда шаҳарсозлик санъатига таъсири.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Ўқув машғулоти мақсади: Талабаларга туманни режалаштириш асослари, уларнинг турлари, уларга хос меъморий-режави ва ландшафт ечимлари хақида тушунча бериш, туманни режалаштиришда шаҳарсозлик санъатига таъсирини изоҳлашдан иборат.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Педагогик вазифалар:
- Туманни режалаш асосларига таъсир қилувчи омилларни изоҳлаш;
Туманни режалаштиришнинг турлари хақида тушунча бериш;
-Туманни режалаштириш ечимларига таъсир этувчи омилларни тушунтириш;
-Режалаштириш масалаларини изоҳлаш;
-Туманни режалаштирининг технологик жойлашуви ва ўзаро боғлиқлигини тушунтириш;
-Туманни режалаштиришда шаҳарсозлик санъатига таъсири ёритиб бериш.</td><td>Ўқув фаолияти натижалари: Талаба:
- Туманни режалаштириш асосларининг шаклланишига таъсир қилувчи омилларни ўрганади;

- Туманни режалаштириш турларини тушунтириб беради;

-Туманни режалаштириш ечимларига таъсир этувчи омилларни изоҳлайди;

- Режалаштириш масалаларини ёритиб бера олади;

-Туманни режалаштиришнинг технологик жойлашуви ва ўзаро боғлиқлигини изоҳлайди;

-Туманни режалаштиришда шаҳарсозлик санъатининг ривожига таъсирини тушуниб олади.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Таълим усуллари</td><td>Визуал маъруза, тақдимот техникаси, ақлий хужум, график органайзерлар: кластер.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Таълим шакли</td><td>Фронтал, гуруҳ ва жамоада ишлаш</td></tr>
<tr><td colspan="2">Таълим воситалари</td><td>Маъруза матни, кўргазма материаллар</td></tr>
<tr><td colspan="2">Таълим бериш шароити</td><td>Техник воситалар билан жихозланган аудитория</td></tr>
<tr><td colspan="2">Мониторинг ва баҳолаш</td><td>Оғзаки назорат: савол-жавоб ёки ёзма назорат, тест олиш.</td></tr>
</table>

Ўқув машғулотининг технологик харитаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1- Босқич Ўқув машғулотига кириш (15 дақ.)	1.1 Ўқув машғулотининг мавзуси, мақсади в режасини эълон қиладилар. 1.2. Талабаларга маъруза машғулотини визуал шаклда ўтишини эслатиб, жуфтликда ишлашни таклиф этади. 1.3 “Ақлий хужум” методи орқали талабаларни фаоллаштиради. Берилган саволга жавоб 1-2 сўздан иборат бўлиши кераклигини эслатади: *Туманни режалаштириш ҳақида нималарни биласиз? Улар қандай мақсадларда лойиҳаланган?* Жавобларни эшитади ва баҳолайди.	1.1.Ёзиб оладилар ва тинглайдилар. 1.2.Кўчириб олади, ўйлайди. 1.3.Ўйлайди, мухокама қилади ва саволга жавоб беради.
2- Босқич Асосий (130 дақ.)	2.1. Экранда туманни режалаштириш асосларини шаклланишига таъсир қилувчи омилларни намойиш қилади (1 -илова). Уларни изоҳлайди. 2.2 Талабаларга *Тошкен вилояти ёки туғилиб ўсган жойингиздаги туманни режалаштириш асослари хақида нималар биласиз?* деб мурожаат қилади. Шундан сўнг туманни режалаштиришнинг таърифини келтиради, улар орасидаги ўхшашлик ва фарқни тушунтиради 2.3.Экрандаги визуал материаллардан фойдаланиб туманни режалаштиришда композицион ечимлар хақида кенгроқ тушунча беради. 2.4.Туманни режалаштириш схемаси хақида тушунча беради. 2.5.Туманни режалаштириш лойиҳасини шаҳарсозлик санъатидаги таъсири тушунтиради.	2.1.Тинглайди, ёзади. 2.2.Берилган саволларга жавоб беради. 2.3. Тинглайди, ёзади. 2.4.Берилган саволларга жавоб беради 2.5.Тинглайди, ёзади.

3- Босқич Якуний (15 дақ.)	3.1.Мавзуни умумлаштиради ва умумий хулосалар ясайди. Талабалар диққатини мавзунинг асосий томонларига қаратади 3.2.Мустақил ишлашлари учун назорат саволларига жавоб тайёрлаб келиш вазифасини беради.	3.1.Тинглайдилар. 3.2. Вазифани ёзиб оладилар.

4-мавзуга иловалар:

Илова – 1

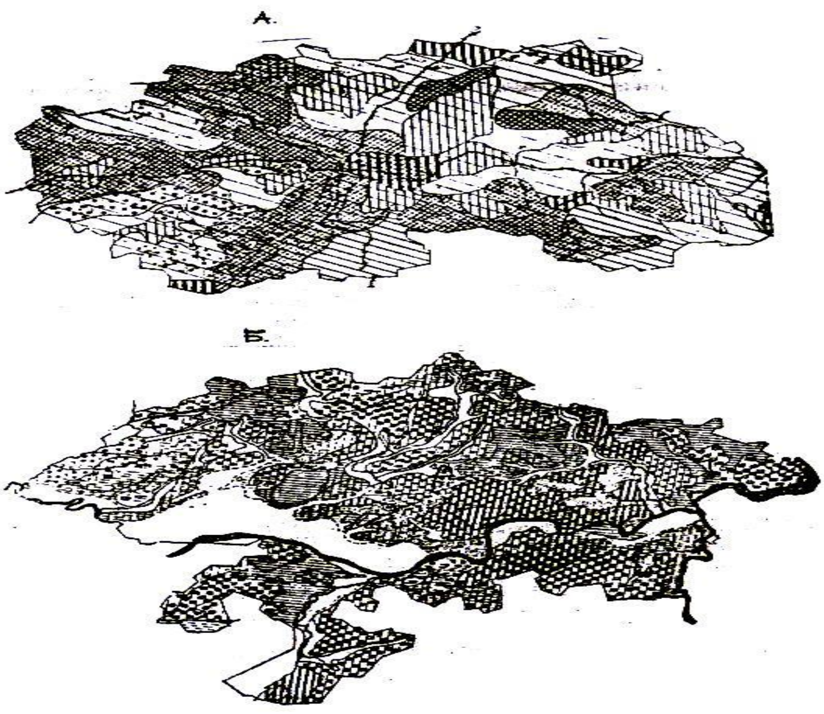

Ҳудудни комплекс баҳолаш:
А-туманни режалаштириш тузилмасида, Б-туманни режалаштириш лойиҳасида

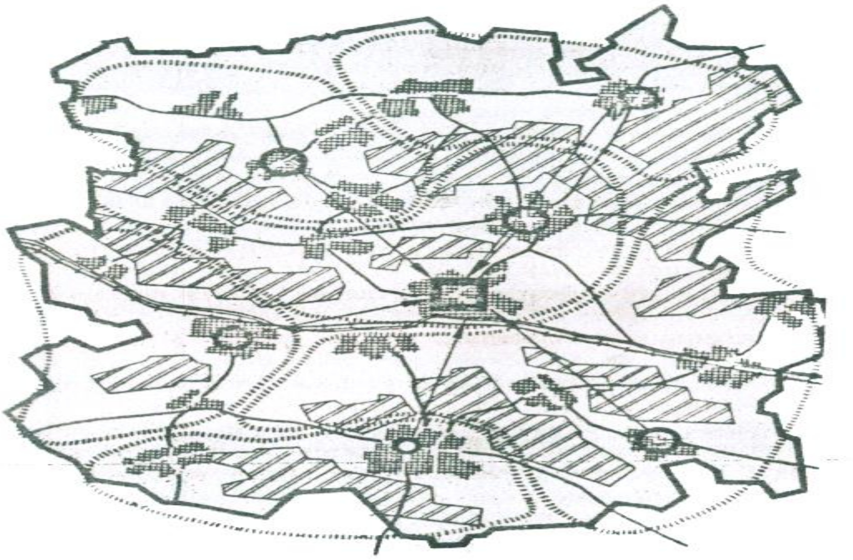

Пахтачилик ҳудудида агро-
саноат бирлашмасининг
принципиал чизмаси

Ўқув машғулотида таълим технологияси модели

Мавзу _**5. Худудни антропоген омиллар бўйича баҳолаш**

Вақт: 2 соат	Талабалар сони: 5-6
Ўқув машғулотининг шакли ва тури	Муаммоли маъруза , биргаликда ўқитиш усули ва Б/Б/Б жадвали, график органайзерлардан фойдаланиш.
Маъруза режаси, ўқув машғулотининг тузилиши	1. Худудни антропоген омиллар бўйича баҳолаш ҳақида тушунча. 2. Антропоген омилларга нималар киради? . 3. Якунлаш.
Ўқув машғулоти мақсади: Талабаларга Худудни антропоген омиллар бўйича баҳолаш хақида аниқ билимлар бериш ва лойиҳалаш жараёнида қўллашни ўргатиш.	
Педагогик вазифалар: -Худудни антропоген омиллар бўйича баҳолаш хақида тушунча бериш; - Худудни антропоген шаклланишига таъсир қилувчи омилларни изоҳлаш; - Худудни антропоген омиллар бўйича баҳолаш турларини тушунтириш; -Режавий-композицион ечимларга таъсир этирувчи омилларни ёритиб бериш; - Худудни антропоген омиллар бўйича баҳолаш шаҳарсозлик санъатига таъсирини тушунтириш.	*Ўқув фаолияти натижалари: Талаба:* - Худудни антропоген омиллар бўйича баҳолаш хақида тушунчаларга эга бўлади; - Худудни антропоген шаклланишига таъсир қилувчи омиллар хақида маълумот олади; - Худудни антропоген омиллар бўйича баҳолаш турларини тушуниб олади; - Режавий-композицион ечимларга таъсир этувчи омилларни билиб олади; - Худудни антропоген омиллар бўйича баҳолаш шаҳарсозлик санъатига таъсирини билиб олади.
Таълим усуллари	Ахборот маърузаси, инсерт, блиц-сўров, тақдимот, график органайзер техникалари, аниқ ҳолатларни ечиш, Б.Б.Б.
Таълим шакли	Фронтал маъруза индивидуал, гуруҳ билан ишлаш.
Таълим воситалари	Маъруза матни, проектор, қоғоз, маркер, КТ/ОТВ, доска, бўр.
Таълим бериш шароити	Техник воситалар билан жихозланган аудитория.
Мониторинг ва баҳолаш	Оғзаки сўров

Ўқув машғулотининг технологик харитаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1- Босқич Ўқув машғулотига кириш (15 дақ.)	1.1. Ўқув машғулотининг мавзу ва режасини маълум қилади. Мазкур машғулот муаммоли тарзда ўтишини эълон қилади.	1.1.Тинглайдилар ва ёзиб оладилар.
2- Босқич Асосий (55 дақ.)	2.1. Талабалар эътиборини режадаги саволлар ва улардаги тушунчаларага қаратади 2.2.Қуйидаги муаммоли саволларни ўртага ташлайди ва уларни биргаликда ўқишга чорлайди: *1.Антропоген омилларга нималар киради?* *2. Интеграл баҳолаш қандай амалга оширилади?* *3.Комплекс баҳолаш нима?* (1- илова). 2.3.Муаммони ҳал қилиш учун қуйидаги саволларга аниқлик киритади: -*Худуднинг демографик сиғими нима?* -*Худуднинг демографик сиғими қайси омиллар бўйича аниқланади?* -*Сув ресурслари бўйича ҲДС қандай аниқланади?* деган саволларга жавоб беради. (2-илова)	2.1. Ўқийдилар, тинглайдилар 2.2.Муаммоларга эътиборни қаратадилар ва ёзиб оладилар. 2.3.Муаммо юзасидан ўз ечимларини таклиф қиладилар.Мунозара қиладилар. Жавоб берадилар.
3- Босқич Якуний (10 дақ.)	3.1. Мавзуга хулоса ясайди. 3.2.Режадаги натижага эришишда фаол иштирокчиларни рағбатлантиради 3.3 Мустақил иш ва мавзу бўйича семинарга тайёргарлик кўриш учун: “Хом ашёни ишлаб чиқишда инсоннинг табиатдаги роли” мавзусида эссе ёзишни топширади (3 –илова)	3.1.Савол берадилар. 3.2. Эшитадилар, жавобларини тўғрилайдилар. 3.3. Ёзиб оладилар.

5-мавзу бўйича иловалар:

Илова – 1

Муаммоли саволларга қисқача жавоблар:

1. *Худудни антропоген омиллар бўйича баҳолаш* ҳам асосий хўжалик юритиш фаолияти асосида амалга оширилади:

Саноат ва гражданин қурилиши учун – худудни транспорт хизмати билан таъминланганлиги, санитар-гигиеник шарт-шароитлар бўйича, табиатни муҳофаза қилиш шароитлари, аҳоли жойлариаро маданий-маиший хизмат кўрсатиш марказларигача бўлган масофа, архитектура-ландшафт шарт-шароитлари бўйича;

Қишлоқ хўжалиги учун – транспорт хизмати билан таъминланганлик; табиатни муҳофаза қилиш шароитлари; аҳоли жойлариаро маданий-маиший хизмат кўрсатиш марказларигача бўлган масофа;

Ўрмон хўжалиги учун – худудни тарнспорт билан таъминланганлиги; табиатни муҳофаза қилиш шароитлари бўйича;

Оммавий дам олиш учун – архитектура-ландшафт шароитлари бўйича; табиатни муҳофаза қилиш шароитлари, худудни транспорт билан таъминланганлиги, асосий шаҳарларгача бўлган масофа бўйича.

2. Худуднинг асосий хўжалик юритиш фаолияти бўйича қўшимча баҳолаш табиий ва антропоген омиллар бўйича баҳолаш чизмаларини бирлаштириш ҳамда ҳамма омиллар бўйича худудни интеграл баҳолаш орқали олинади.

Интеграл баҳолаш баллар, эксперт ёки қиймати бўйича амалга оширилиши мумкин.

Баллар бўйича баҳоланганда худуднинг у ёки бу хўжалик юритиш фаолияти учун қулайлиги рангларга ажратилган балларни қўйиш орқали баллар бўйича амалга оширилади.

Эсперт йўли бўйича баҳолашда (камида 20 та эсперт бўлиши керак) у ёки бу хўжалик фаолияти учун шарт-шароитлар умумий комплексидаги омилларни рагларга уларнинг муҳимлик даражаси бўйича ажратилиб, алоҳида омиллар бўйича баҳоланади.

Қиймат бўйича баҳолаш конкрет шароитларда у ёки бу хўжалик юритиш фаолияти ҳар бир омил бўйича худудий ўзлаштиришдаги қийматнинг нисбий ошишини аниқлаш орқали амалга оширилади. Бунинг учун 1 га худудни ўзлаштиришга кетадиган харажатлар норматив даражага нисбатан аниқланади.

3. Худудни комплекс баҳолаш деганда туманни барча худуднинг турли бўлакларини асосий хўжалик юритиш фаолияти турларини жойлаштиришга комплекс табиий ва антропоген омиллар бўйича солиштирма баҳолаш орқали қулайлиги аниқлаш тушунилади. Комплекс баҳолаш орқали худудни хўжалик ўзлаштириш ва қурилиш учун резерв майдонлари анқланади.

Муаммоли саволларга қисқача жавоблар:

1. Худуднинг *демографик сиғими* деб, туманнинг шундай максимал аҳолиси сонига айтиладики, уларни унинг чегарасида экологик муовозанатни сақланган ҳолда энг муҳим кундалик ресурслар билан таъминланган ҳолда жойлаштириш мумкин бўлади.

Худуднинг демографик сиғими (ХДС) у ёки бу тумунни ўта кетган саноат ривожланишидан сақлайдиган ўзига хос чегарадир. У ўзгарувчан кўрсаткич, шунинг учун уни регион, туман миқёсидаги тадбирларни ҳисобга олиб ҳисоблаш керак.

2. Худуднинг демографик сиғими аҳолининг кундалик ҳаётига энг зарур табиий компонентларни таҳлил қилиш асосида аниқланади:

- Ер усти ва ер ости сувлари ресурслари;
- Саноат ва граждан қурилишига яроқли худудлар;
- Шаҳар чқинидаги қишлоқ хўжалик базасини ташкил этишга яроқли қишлоқхўжалик ерлари;
- Аҳолининг оммавий дам олишига қулай худудлар.

3. ХДС худудуни комплекс баҳолаш натижаларига кўра туман халқ хўжалик комлекси ва аҳолисининг юқорида кўрсатилган ресурсларга бўлган талабании норматив эҳтиёжларга солиштириш орқали аниқланади. Аввал сув худудлар, рекрацион ресурслар ва шаҳаролди қишлоқ хўжалиги базаси бўйича туманнинг ХДСлар аниқланиб, сўнг умумий ХДС аниқланади.

Сув ресурслари бўйича ХДС қуйидагича аниқланади:

$$Д1 = Д2 + Д3$$ бу ерда,

Д2 – ер усти сув ресурслари бўйича ХДС;

Д3 – ер ости сув ресурслари бўйича ХДС

$$Д_2 = \frac{P_1 \text{ x } К\text{x } 100}{P}$$ бу ерда:

Pi- і сув тармоғидаги туманга кираверишдаги сув сарфи;

Р – 1000 та одамга норматив эҳтиёж, 1000 – 1000 $м^3$/сут

К – оқава сувлари суюлтириш кераклигини ҳисобга олувчи коэффицент.

$$Д_3 = \frac{Эi \text{ x } Тi\text{x } 1000}{Ро}$$ бунда:

Эі – і майдоннинг ер ости оқимининг эксплуатацион модули, $м^3$/сут.га

Ті - худуднинг і-майдони, га

Ро – 1000 та одамни сув билан таъминлашнинг махсус нормативи - 40 $м^3$/сут.

Илова – 3

Мустақил иш учун топшириқ.

“Хом ашёни ишлаб чиқишда инсоннинг табиатдаги роли” мавзусида реферат ёзиш.

Ўқув машғулотида таълим технологияси модели

Мавзу **<u>6_Худудни тархий ташкил этиш ва функционал қисмларга бўлиш</u>**

Вақт: 4 соат	Талабалар сони: 5-6
Ўқув машғулотининг шакли ва тури	Маъруза - ахборот
Маъруза режаси, ўқув машғулотининг тузилиши	1.Худудни тахий ташкил этиш. 2. Тархий таркиб турларининг элементлари. 3.Туманни режалашдани функционал қисмлар 4. Функционал қисмларнинг турлари 5. Якунлаш.
Ўқув машғулоти мақсади: Тархий таркибни ишлаб чиқиш вазифалари ва функционал қисмларга бўлишнинг мақсадалари тўғрисида билим бериш.	
Педагогик вазифалар: -Худудни тархий ташкил этиш элеменлари хақида тушунча бериш; - Туманни режалаштириш объекти тархий таркибини изоҳлаш; - Туманни режалаштириш тузилмалари ва лойиҳаларини ишлаб чиқишдаги вазифаларни тушунтириш; -Худудни функционал қисмларга бўлишдаги мақсад ва вазифаларини ёритиб бериш;	Ўқув фаолияти натижалари: Талаба - Худудни тархий ташкил этиш элементлари хақида тушунчаларга эга бўлади; -Туманни режалаштириш объекти тархий таркиби хақида маълумот олади; - Туманни режалаштириш тузилмалари ва лойиҳаларини ишлаб чиқишдаги вазифаларни тушуниб олади; - Худудни функционал қисмларга бўлишдаги мақсад ва вазифаларини билиб олади;
Таълим усуллари	Маъруза, тушинтириш.
Таълим шакли	Оммавий, жамоавий.
Таълим воситалари	Маъруза матни, дискга ёзилган кўргазма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник воситалар билан жихозланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Оғзаки сўров

Ўқув машғулотининг технологик харитаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1- Босқич Ўқув машғулотига кириш (15 дақ.)	1.1.Мавзуни номи, мақсади ва кутилаётган натижалар.	1.1.Тинглайдилар
2- Босқич Асосий (130 дақ.)	2.1. Мавзу бўйича маъруза матнини проектор орқали экранга туширади.(Илова 1) 2.2 Кўргазмали материаллар, схема орқали матн тушунтирилади.	2.1. Ўқийдилар, тинглайдилар 2.2. Жадвал ва чизмаларни дафтарга кўчириб оладилар.
3- Босқич Якуний (15 дақ.)	3.1. Мавзу бўйича якун ясайди. 3.2.Ўтилган мавзуни саволлар орқали такрорлайди (Илова 2) 3.3 Мустақил иш учун топшириқ беради (Илова 3)	3.1.Савол берадилар 3.2. Жавоб берадилар 3.3. Ёзиб оладилар.

6-мавзуга иловалар:

Илова – 1

Маърузанинг қисқартирилган матни.

Худудни тахий ташкил этиш ва функционал қисмларга бўлиш

Туманни режалаштириш тузилмалари ва лойиҳаларни ишлаб чиқишнинг худудий-фазовий муаммоларни ечишдаги асосий вазифаси бўлиб, худудни тархий ташкил этиш – тархий таркибни шакллантириш ва уни функционал қисмларга бўлиш хизмат қилади.

Мураккаб системаларнинг ишлаши тўғрисидани замонавий системавий тасаввурларга кўра туманни режалаштиришжа худуднинг тархий таркибий тур хил халқ хўжалиги объектлари ва табиий ландшафт энг муҳим элементларининг уларни ўзлаштириш босқичларидаги ўзаро боғлиқ ва бир вақтда хизмат қиладиган модели деб баҳолаш мумкин.

Тархий таркибда доимо *уч хил турдаги элементларни*: тугунлар, алоқалар ва қисмларни кўрсатиш мумкин. Туманни режалаштириш объекти тархий таркибнинг асосий элементлари қуйидаги турлардан бирига қарайди:

Нуқталик (тархий марказлар) – компакт шакл ва кичик худудий ўлчамларга эга бўлган мавжуд ва янги шаҳарлар, йирик саноат ва энергетика комплекслари, транспорт тугунлари;

Чизиқли (тархий ўқлар) – равшан ифодаланган чизиқли шаклга эга бўлган транспорт магистраллари, нефт ва газ қувурлари, дарё водийлари ва бошқалар;

Қисмли (тархий қисмлар) – табиий ва хўжалик хусусиятлари, кучли ифодаланган худудлар: тоғ массислари, мелиорация қисмлари, юқори урбанизацияли қисмлар;

Туманни режалаштириш тузилмалари ва лойиҳаларида худуднинг тархий таркибини ишлаб чиқиш қуйидаги вазифаларни ечишни ўз ичига олади:

- Объектнинг мавжуд тархий таркибини ўрганиш ва асосий табиий ва халқ хўжалиги элементларини ажратиш;
- Лойиҳаланаётган худудни ўзгартиришнинг бош тенденцияларини аниқлаш ва уларни қўйилган мақсадларга эришиш нуқтаи назаридан баҳолаш;
- Келажак тархий таркиб тузулмасини унинг асосий элементларини ажратган ҳолда кўриш.

Туманни режалаштиришда *худудни функционал қисмларга бўлиш* деб объектни махсус усулда моделлаштиришга айтилади.

Функционал қисмларга бўлишнинг *асосий мақсадлари* туманни режалаштиришнинг шундай конкрет вазифаларни ечишга қаратилганки, буларга лойиҳаланаётган худуднинг алоҳида қисмларидан фойдаланишнинг оптимал режимини таъминлаш, қимматли табиий ресурсларни

сақлаш ва қайта тиклаш кабилар киради. Бу мақсадларга етиш учун қуйидалгиларни амалга ошириш керак:

- Берилган объект худудида лозим бўлган функционал қисмларнинг сони ва номенклатурасини аниқлаш;
- Бу қисмларни худуднинг конкрет майдонларига боғлаш ва унинг келажак функционал қисмларга бўлиш чизмасини тузиш;
- Ҳар бир функционал доирасида худуддан фойдаланиш режимини оптималлаш бўйича тавсиялар ишлаб чиқиш;

Туманни режалаштириш тузилмаларини ишлаб чиқиш жараёнида қуйидаги функционал қисмлар турларини ажратиш тавсия этилади.

- Интенсив хўжалик юритиш ва шаҳарсозлик бўйича ўзлаштириш ҳамда максимал йўл қўйиладиган даражада муҳитни сунъий ўзгартириш;
- Экстенсив шаҳарсозлик бўйича ўзлаштириш ва атроф – муҳитга нисбатан катта бўлмаган антропоген таъсир кўрсатиш;
- Чекланган хўжалик ўзгартириш ва атроф муҳитни максимал сақлаш.

Керак бўлган ҳолларда асосий қисмлардан ташқари, урбанизация, қишлоқ, ўрмон ёки балиқ хўжалигини ривожлантириш, рекреацион инфраструктурани ривожлантириш, қўриқланадиган ландшафтлар каби кичик қисмларга ажратилиши мумкин.

Илова – 2

Саволлар рўйхати:

1.Тархий таркиб нима?
2. Функционал қисмларга ажратиш нима?
3. Тархий таркибнинг элементлари.
4. Тархий таркибни ишлаб чиқиш вазифалари.
5. Функционал қисмларга бўлишнинг мақсад ва вазифалари.
6. Туманни режалаштириш тузилмаларида ажратиладиган функционал қисмлар.

Илова – 3

Мустақил иш учун топшириқ.

1. Маъмурий-хўжалик аҳамияти мавзусида мустақил ишни бажариш.

Ўқув машғулотида таълим технологияси модели

Мавзу **7. <u>Туманни режалаштиришда саноатни объектларини жойлашиши ва ўзаро боғланиши.</u>**

Вақт: 4 соат	Талабалар сони: 5-6
Ўқув машғулотининг шакли ва тури	Маъруза - ахборот
Маъруза режаси, ўқув машғулотининг тузилиши	1. Машғулот мавзусига кириш. 2. Маъруза матни билан таништириш. 3. Асосий масалаларни аниқлаш. 3. Якунлаш, бахолаш.
Ўқув машғулоти мақсади: Туманни режалаштиришда саноатнинг объектларинии жойлашиши ва ўзаро боғланиши тўғрисида тушунча бериш.	
Педагогик вазифалар: -Янги ижтимоий-иқтисодий шароитларда саноатнинг ривожаланиши хақида тушунча бериш; - Технопарклар ва технополисларни изоҳлаш; - Саноат турларига қараб саноат қисмларининг жойлашувини тушунтириш;	Ўқув фаолияти натижалари: *Талаба:* - Саноатнинг ривожланиши хақида тушунчаларга эга бўлади; - Технопарклар ва технополислар хақида маълумот олади; - Саноат турлари, саноат қисмларининг жойлашувини тушуниб олади;
Таълим усуллари	Маъруза, тушинтириш.
Таълим шакли	Оммавий, жамоавий.
Таълим воситалари	Маъруза матни, дискга ёзилган кўргазма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник воситалар билан жихозланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Оғзаки сўров

Ўқув машғулотининг технологик харитаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1- Босқич Ўқув машғулотига кириш (15 дақ.)	1.1.Мавзуни номи, мақсади ва кутилаётган натижалар.	1.1.Тинглайдилар
2 - Босқич Асосий (130 дақ.)	2.1. Мавзу бўйича маъруза матни тушинтиради. (Илова 1) 2.2 Кўргазмали материаллар, схема орқали матн тушунтирилади.	2.1. Ўқийдилар, тинглайдилар 2.2. Жадвал ва чизмаларни дафтарга кўчириб оладилар.
3 - Босқич Якуний (15 дақ.)	3.1. Мавзу бўйича якун ясайди. 3.2.Ўтилган мавзуни саволлар орқали такрорлайди (Илова 2) 3.3 Мустақил иш учун топшириқ беради (Илова 3)	3.1.Савол берадилар 3.2. Жавоб берадилар 3.3. Ёзиб оладилар

7- мавзу бўйича иловалар:

Илова – 1

Маърузани қисқартирилган матни.

Саноат ишлаб чиқариши энг катта туман ва шаҳар ташкилий потенциалига эга бўлиб, кўп жиҳатдан шаҳар жойлари тармоқлари, ишлаб чиқариш ва ижтимоий инфраструктура ривожланиши жадаллиги нисбатларини белгилайди.

Саноат объектларини хом ашё, ёқилғи, энергия манбаларига, истъемол туманларига яқинлаштириш – лойиҳалашнинг етакчи тамойилларидандир. Санитар-гигиеник талаблар шамол ва намлик режими сув оқими ва рельеф ва бошқа омиллар таъсири ҳисобга олиниши лозим. Меҳнат ресурсларининг борлиги ва малакаси ҳам мухим омиллардан биридир.

Саноат объектларини *саноат комплексларига* тўплаш масаласи жиддий омиллардан биридир. Саноат комплексларини *шакллантиришнинг асосий тамойиллари* қуйидагича:

- Технологик ўзаро боғлиқ корхоналарни хом ашёни, йўлдон маҳсулотларни ва иккиламчи энегоресурсларни комлпекс қайта ишлаш асосида комбинациялаш;
- Саноат корхоналарни ярим фабрикат, детал ва ишланмалар алмашиш асосида кооперациялаш;
- Ёрдамчи хўжаликларни бирлаштириш;
- Ягона транспорт хўжалигини ташкил этиш;
- Умумий энергетика хўжалигини тузиш;
- Саноат корхоналари гуруҳи учун бирлашган бош сув олиш ва тозалаш иншоотлари, туман сув тармоқларини насос станциялари билан, канализация коллектори системаларини ташкил этиш;
- Умумий ёки ўзаро боғлиқ аҳоли жойларини ягона жамоат транспорти ва инженер ободонлаштириш системалари билан ташкил этиш;
- Умумий қурилиш базасини тузиш;
- Меҳнат бўйича кооперациялаш – саноат корхоналарини меҳнат ресурсларидан тўлақонли ва рационал фойдаланиш мақсадида гуруҳлаш; ва ҳокозо.

Мана шу етакчи тархий кўрсаткичлар бўйича 6та асосий комплекслар гуруҳм ажратилиши мумкин.

Гурухлар	Ишлаб чиқариш тавсифи	Меҳнаткашлар сони, минг киши	Худуд майдони	Санитар-ҳимоя қисми кенглиги, км	Оқава сувларни ифлослантириш даражаси
1	Химия ишлаб чиқариши, қора ва рангли металлургия	20-30	50-1000	10-15	Анчагина жиддий
2	Оғир, транспорт, энергетика, қишлоқ хўжалиги машинасозлиги	20-30	100-300	1-2	Кичик
3	Ёғочни қайта ишлаш, кимё саноатининг баъзи комплекслари	5-15	100-300	3-6	Жиддий
4	Машинасозлик (станоксозлик), енгил саноат	5-15	20-200	0,5-1,6	Аҳамиятсиз
5	Цемент саноати, қурилиш индустрияси йирик базалари, йирик қушхоналар	2-5	20-50	2-5	Жиддий
6	Приборсозлик, озиқ-овқат саноати	2-10	20-50	0,5	Кучсиз

Илова – 2

Саволлар рўйхати:

1. Саноатни объектларини ўзаро боғланиши деганда нимани тушунасиз?
2. Саниатр-ҳимояланувчи йўллар нима?
3. Саноатни объектларини транспорт билан таъминланиши.
4. Саноатни жойлаштиришга қандай омиллар таъсир кўрсатади?
5. Саноат комплексларини шакллантиришнинг асосий тамойиллари нималардан иборат?
6. Асосий комплекслар гуруҳларига нималар киради?

Илова – 3

Мустақил иш учун топшириқ.

Саноат турлари бўйича қуйидаги мавзуларда реферат ёзиш:

- “ Саноат турлари”;
- “ Технологик ўзаро боғланиш нимадан иборат”;
- “Ягона транспорт хўжалигини ташкил этиш”.

Ўқув машғулотида таълим технологияси модели

Мавзу **8 Қишлоқ жойларини (худудларини) режалаштириш**

Вақт: 4 соат	Талабалар сони: 5-6
Ўқув машғулотининг шакли ва тури	Маъруза - ахборот
Маъруза режаси, ўқув машғулотининг тузилиши	1. Машғулот мавзусига кириш. 2. Маъруза матни билан таништириш. 3. Асосий масалаларни аниқлаш. 3. Якунлаш, бахолаш.
Ўқув машғулоти мақсади: Агросаноат комплексининг таркиби тўғрисида ва қайта ишлаш корхоналари ва объектлари тўғрисида маълумот бериш.	

Педагогик вазифалар: - Қишлоқ хўжалигини ихтисослашуви ва концентрлашуви хақида тушунча бериш. -Худудни тархий ташкил этиш, тархий таркиби, ишлаб чиқариш босқичларини хақида маълмуот бериш. -Туманни режалаштириш, мақсадлари ва вазифаларини изоҳлаш	Ўқув фаолияти натижалари: - Қишлоқ хўжалигини ихтисослашуви ва концентрлашуви хақида тушунчаларга эга бўлади; - Худудни тархий ташкил этиш, тархий таркиби, ишлаб чиқариш босқичларини хақида хақида маълумот олади; - Туманни режалаштириш, мақсадлари ва вазифаларини тушуниб олади;
Таълим усуллари	Маъруза, тушинтириш.
Таълим шакли	Оммавий, жамоавий.
Таълим воситалари	Маъруза матни, дискга ёзилган кўргазма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник воситалар билан жихозланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Оғзаки сўров

Ўқув машғулотининг технологик харитаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1- Босқич Ўқув машғулотига кириш (15 дақ.)	1.1.Мавзуни номи, мақсади ва кутилаётган натижалар.	1.1.Тинглайдилар
2 - Босқич Асосий (130 дақ.)	2.1. Мавзу бўйича маъруза матнини таншитириш.(Илова 1) 2.2 Кўргазмали материаллар, схема орқали матн тушунтирилади.	2.1. Ўқийдилар, тинглайдилар 2.2. Жадвал ва чизмаларни дафтарга кўчириб оладилар.
3 - Босқич Якуний (15 дақ.)	3.1. Мавзу бўйича якун ясайди. 3.2.Ўтилган мавзуни саволлар орқали такрорлайди (Илова 2) 3.3 Мустақил иш учун топшириқ беради (Илова 3)	3.1.Савол берадилар 3.2. Жавоб берадилар 3.3. Ёзиб оладилар

8- мавзу бўйича иловалар.

Илова – 1

Маърузани қисқартирилган матни.

Агросаноат комплекси таркибига қишлоқ хўжалиги ва қайта ишлаш корхоналари тармоқлари ва объектлари киради, улар қишлоқ хўжалиги хом ашёсини бирламчи қайта ишлаш билан шуғулланади.

Туманни режалаштириш тузилмаларида агросаноат комплексининг вилоят ва республика даражаси кўриб чиқилади.

Туманни режалаштириш лойиҳасида (маъмурий туманнинг) унга фақатгина комплексни ташкил этувчи туманлараро ва туман буғинидаги элементлар киради:

- Қишлоқ хўжалиги;
- Қишлоқ хўжалигига хизмат кўрсатувчи тармоқлар (қишлоқ хўжалик техникаси, қишлоқ хўжалик кимёси, қишлоқ хўжалик қурилиши, транспорт ва ҳ.к.);
- Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш ва сақлаш билан шуғулланувчи тармоқлар;
- Ижтимоий инфраструктура тармоқлари (маданий-маиший хизмат кўрсатиш ва қишлоқ жойда турар жой қурилиши).

Қишлоқ хўжалиги АСКнинг энг муҳим таркибий қисмларидан биридир, шунинг учун қишлоқ хўжалигининг барча ишлаб чиқариш категориялари бўйича асосий параметрларини аниқлаш, худудни тархий ташкил этиш ва ер фондидан рационал ва эффектив фойдаланишни таъминлаш – туманни режалаштириш чизма ва лойиҳаларининг асосий вазифаларидан биридир.

“Қишлоқ хўжалиги” бўлимининг (туманни режалаштириш тузилмасида) мақсади – вилоят қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариш ва қайта ишлаш тармоқлари замонавий ҳолатига тавсифнома бериш, уларни ривожланишидаги диспорцияларни аниқлаш ва қишлоқ хўжалигининг бу тармоқлари ривожланишининг асосий йўналишлари бўйича таклифлар беришдан иборат.

Туманни режалаштириш лойиҳасида қишлоқ хўжалигини ва қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш тармоқларини ривожлантириш маъмурий туманлар, алоҳида қишлоқ ўжалиги корхоналари ва агросаноат корхоналари миқёсида таклифлар берилиши лозим.

Илова – 2

Саволлар рўйхати:

1. Агросаноат комплекси нима?
2. Агросаноат комплекси нима билан шуғулланади?
3. Туманни режалаштириш лойиҳасида агросаноат комлпекси таркибига нималар киради?
4. Туманни режалаштириш тузулмасида “қишлоқ хўжалиги” бўлими таркиби нимадан иборат?
5. Туманни режалаштириш лойиҳаларида “қишлоқ хўжалиги” бўлимида қандай таклифлар берилади?

Илова – 3

Мустақил иш учун топшириқ.

1. Шаҳар саноат туманларнинг қайта қурилиш ва меҳнат учун бошқа жойларни таклиф этиш.

Ўқув машғулотида таълим технологияси модели

Мавзу **_9__Оммавий дам олиш, курорт даволаниш ва туризмни ташкил этиш.**

Вақт: 4 соат	Талабалар сони: 5-6
Ўқув машғулотининг шакли ва тури	Маъруза - ахборот
Маъруза режаси, ўқув машғулотининг тузилиши	1. Машғулот мавзусига кириш. 2. Маъруза матни билан таништириш. 3. Асосий масалаларни аниқлаш. 3. Якунлаш, бахолаш.
Ўқув машғулоти мақсади: Оммавий дам олиш, курорт даволаниш ва туризмни ташкил этиш тўғрисида маълумот бериш.	
Педагогик вазифалар: - Қишлоқ хўжалигини ихтисослашуви ва концентрлашуви ҳақида тушунча бериш. -Худудни тархий ташкил этиш, тархий таркиби, ишлаб чиқариш босқичларини хақида маълмуот бериш. -Туманни режалаштириш, мақсадлари ва вазифаларини изоҳлаш	Ўқув фаолияти натижалари: Талаба: - Қишлоқ хўжалигини ихтисослашуви ва концентрлашуви хақида тушунчаларга эга бўлади; - Худудни тархий ташкил этиш, тархий таркиби, ишлаб чиқариш босқичларини хақида хақида маълумот олади; - Туманни режалаштириш, мақсадлари ва вазифаларини тушуниб олади;
Таълим усуллари	Маъруза, тушинтириш.
Таълим шакли	Оммавий, жамоавий.
Таълим воситалари	Маъруза матни, дискга ёзилган кўргазма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник воситалар билан жихозланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Оғзаки сўров

Ўқув машғулотининг технологик харитаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1- Босқич Ўқув машғулотига кириш (15 дақ.)	1.1.Мавзуни номи, мақсади ва кутилаётган натижалар.	1.1.Тинглайдилар
2 - Босқич Асосий (130 дақ.)	2.1. Мавзу бўйича маъруза матнини таништириш.(Илова 1) 2.2 Кўргазмали материаллар, схема орқали матн тушунтирилади.	2.1. Ўқийдилар, тинглайдилар 2.2. Жадвал ва чизмаларни дафтарга кўчириб оладилар.
3 - Босқич Якуний (15 дақ.)	3.1. Мавзу бўйича якун ясайди. 3.2.Ўтилган мавзуни саволлар орқали такрорлайди (Илова 2) 3.3 Мустақил иш учун топшириқ беради (Илова 3)	3.1.Савол берадилар 3.2. Жавоб берадилар 3.3. Ёзиб оладилар

9- мавзу бўйича иловалар:

Илова – 1

Маърузанинг қисқартирлган матни

Рекреация – шахснинг жисмоний ва руҳий кучларини тиклайдиган, энг муҳим ижтимоий-иқтисодий функцияларни бажариш билан боғлиқ ва унинг маънавий шаклланишига ва бойишига ёрдам берувчи фаолият туридир. Рекреацион фаолиятнинг асосий шаклларига курорт даволаниш, соғломлаштирувчи дам олиш ва туризм киради.

Туманни реажалаштириш тузилмаларида *рекреацион туман ва марказлар* ривожланишининг энг муҳим масалалари, миқдорий кўрсатгичлари ҳамда мавжуд ва келажакка мўлжалланган рекреация тизимининг худудий таркиби ишлаб чиқилади.

Туманни режалаштириш лойиҳаларида *рекреация муассасаларини жойлаштириш ва умумий ҳажми* тўғрисидаги кўрсаткичлар алоҳида тақдим этилиши лозим: туманни режалаштириш объектига қарашли шаҳар ва қишлоқ аҳолисига хизмат кўрсатиш ҳамда ташқи, туташ туманлар аҳолисига хизмат кўрсатиш акс эттирилиши керак.

Рекреацион туманлар *2 та асосий гуруҳдан иборат:* 1. *Ихтисослашган (куророт, туристик)* – рекреация бу туманлар учун етакчи иқтисодий фукция ҳисобланади. 2. *Полифункционал* – бу туманлар худудида рекреация турли хил халқ хўжалиги профилидаги хизмат кўрсатиш объектларининг кичик тармоғи бўлиб хизмат қилади, ҳамда аҳолининг доимий яшаш жойида дам олишнинг ҳар хил турига бўлган эҳтиёжини қондиришни таъминлайди.

Ихтисослашган рекреацион туманлар қуйидаги турларга бўлинади: денгиз бўйи курорт, денгиз бўйи курорт-туристик, бальнеологик курорт туманлар, тоғ-туристик, кўл, дарё, сув омборлари тармоғи бўлган текислик рекреацион туманлар.

Туманни режалаштириш лойиҳаларида тоғ-денгизлджи курорт туристик туманларни шартли равишда тархий хухусиятлари равшан ифодаланган қуйидаги асосий қисмларга бўлиш мақсадга мувофиқдир: қирғоқбўйи (денгиз сантҳидан 100 м гача); тоғолди (денгиз сатхидан 100-500 м гача); тоғ (500 м дан юқори), тоғ-ўрмон кичик қисмини ажратган ҳода ва баланд тоғ (денгиз сатҳидан 2000 м дан баланд).

Туманни режалаштириш лойиҳаларида шаҳардан ташқари қисқа муддатли дам олиш туманларини тархий ташкил этиш, уларни шаҳарсозлик белгилари классификацисини ҳисобга олган ҳолда амалга оширилмоғи керак:

- Аҳоли жойлариаро, аҳоли системаси шаклланиши жараёнида тузилаётган, 1,5-2 саоат транспорт етарлигида жойлашан ва тугалланган тархий-рекреацион тузилмалардан иборат;
- Шаҳардан ташқаридагилар учун алоҳида шаҳарлар ва шаҳар агломерациялари аҳолисининг дам олиш жойларига бўлган эҳтиёжини қондирилишига қаратилган;
- Шаҳарликлар (шаҳар яқинидагилар) учун, дам олиш кунида дам олиш функциясини бажарувчи ва шаҳар “остонасида” жойлашган.

Қисқа муддатли дам олиш қисмларини лойиҳалашда қуйидаги омилларни ҳисобга олиш керак:

- Шаҳарнинг катталиги ва унинг халқ хўжалик профили (аҳолининг шҳардан ташқари дам олиш жойларига бўлган эҳтиёжини ҳисобга олишда: ўрта ва катта

шаҳарлар учун шаҳараҳолисининг 17-24%, катта ва йирик шаҳарлар учун 23-42 %).

- Дам олиш қисмининг шаҳар ёки агломерация рекреацион тизимининг қурилмалари ва элементларига нисбатан жойлашиши (қисқа муддатли дам олиш қисмларининг ободондонлаштириш даражаси шаҳар марказий обоғларининг даражасига мос бўлиши керак);
- Транспорт етарлилиги шароитлари (дам олувчиларнинг 80% шаҳар яқинидаги қисмларга 1,5 соатдан кам транспорт етарлигида қатнайди, 60% - 1,5-2 соат транспорт етарлигида туманларга қатнайди).

Туманни режалаштириш лойиҳаларида қисқа муддатли дам олиш қисмлари таркибида умумий овқатланши, савдо, маданий-тарбиявий тадбирлар, физкультура ва спорт, бирламчи медицина ёрдами марказлари ёки муассасаларини кўзда тутмоқ лозим.

Илова – 2

Саволлар рўйхати:

1. Рекреация нима?
2. Туманни режалаштириш тузилма ва лойиҳаларида рекреация масалалари қандай ёритилади?
3. Рекреацион туманлар турлари.
4. Ихтисослашган туманлар турлари.
5. Қисқа дам олишни ташкил этиш тамойиллари.

Илова – 3

Мустақил иш учун топшириқ

Шаҳар атрофидаги дам олиш зоналарини қайта қуриш, оммавий дам олишни ташкил этиш.

“Туманни режалаштириш асослари ва худудий жойлаштириш” фанидан семинар машғулот- дарслари

Ўқув машғулотида таълим технологияси модели

Мавзу (рақами) **1 Ишлаб чиқариш кучларини жойлаштириш ва регионал аҳоли жойлашуви.**

Вақт: 2 соат	Талабалар сони: 5-6
Ўқув машғулотининг шакли ва тури	Семинар машғулоти
Ўқув машғулотининг тузилиши	1. Бажариладиган туман схемаси таркиби билан таништириш. 2.Схемаларнинг турли вариантларини бериш. 3.Бажариладиган ишлар билан таништириш.
Ўқув машғулоти мақсади: Талабаларни туман режалаштириш лойиҳасида саноат объектларини танлаш ишлаб, қаерга жойлаштиришни ёритиб бериш.	
Педагогик вазифалар: Туман режалаштириш лойиҳаси хусусиятларини ўргатади	Ўқув фаолияти натижалари: Талабалар туман режалаштириш лойихаси хусусиятлари ва таркибини ўзлаштириб оладилар
Таълим усуллари	ҳаётий тажрибалардан келиб чиқиб тушинтириш
Таълим шакли	Амалий дарс
Таълим воситалари	Кўргазма материаллар, дискга ёзилган лойихавий ишлар.
Таълим бериш шароити	Техник воситалар билан жихозланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	-

Ўқув машғулотининг технологик харитаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1- Босқич Ўқув машғулотига кириш (15 дақ.)	1.1.Мавзуни номи, мақсади ва кутилаётган натижаларни етказади. 1.2. Рейтинг – назорати: Оралиқ ва якуний назоратни бахолаш мезонлари (Илова 1).	1.1.Тинглайдилар 1.2. Ёзиб оладилар, савол берадилар.
2 - Босқич Асосий (55 дақ.)	2.1. Лойихавий иш таркиби билан таништиради. 2.2. Кўргазма материалларни намоиш этади. (бир йил олдин талабалар бажарган лойихавий ишлар) (Илова 2)	2.1.Топшириқни ёзиб оладилар. 2.2. Кўргазма материалларни томоша қилиб мухокама қиладилар.
3 - Босқич Якуний (10 дақ.)	3.1. Мавзу бўйича якун ясайди. 3.2 Мустақил иш учун топшириқ беради (Илова 3)	3.1.Савол берадилар 3.2. Ёзиб оладилар

1-мавзуга иловалар:

1-Илова:

Рейтинг назорати тартиби

1-оралиқ назорат	2-оралиқ назорат	Якуний назорат
Max 40,0 б	Max 30,0 б	Max 30,0 б
86-100% - 34,4-40,0 (аъло)	86-100% - 25,8-30,0 (аъло)	86-100% - 25,8-30,0 (аъло)
71-85% - 28,4-34,0 (яхши)	71-85% - 21,3-25,5 (яхши)	71-85% - 21,3-25,5 (яхши)
55-70% - 22,0-28,0 (қониқарли)	55-70% - 16,5-21,0 (қониқарли)	55-70% - 16,5-21,0 (қониқарли)
0-54% -0-21,6 (қониқарсиз)	0-54% -0-16,2 (қониқарсиз)	0-54% -0-16,2 (қониқарсиз)
10+10+10+10=40	10+10+10 =30	10+10+10 =30

“Туманни режалаштириш асослари” фани магистратурани 1 курс 1 семестр фақатгина маъруза марзида ўтилишини эътиборга олиб, Ўзбекстон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 11.06.2009 йилдаги № 204 тасдиқланган “Олий таълим муассасаларида талабалар билимларини назорат қилиш ва баҳолашнинг ретинг тизими тўғрисидаги низом”га мувофиқ магистратурани 1-семестрида бу фандан 2 та оралиқ назорат ва якуний назорат ўтказилади.

Биринчи оралиқ назорат оғзаки савол-жавоб тарзида ўтказилади.

Иккинчи оралиқ назорат фаннинг ёзма реферат синови тарзида зтказилади.

Якуний назорат ёзма иш кўринишида ўтказилади. Талаба билимини баҳолашда қуйидаги мезонга риоя қилинади:

Рейтинг баҳолаш мезонлари:

e) 86-100 балл учун талабанинг билим даражаси қуйидагиларга жавоб бериши лозим:
- тасаввурга эга бўлиш;
- билиш, айтиб, бериш;
- моҳиятини тушуниш;
- мустақил мшоҳада юрита олиш;
- ижодий фикрлай олиш;
- хулоса ва қарор қабул қилиш.

f) 71-85 балл учун талабанинг билим даражаси қуйидагиларга жавоб бериши лозим:
- тасаввурга эга бўлиш;
- билиш, айтиб, бериш;
- моҳиятини тушуниш;
- олган билимларини амалда қўллай олиш;
- мустақил мушохада юрита олиш.

g) 55-70 балл учун талабанинг билим даражаси қуйидагиларга жавоб бериши лозим:
- тасаввурга эга бўлиш;
- билиш, айтиб бериш;

- моҳиятини тушуниш.

h) Қуйидаги ҳолларда талабанинг билим даражаси 0-54 балл билан баҳоланиши мумкин:

- аниқ тасаввурга эга бўлмаслик;
- билмаслик.

Талабаларнинг фан бўйича умумий ўзлаштиришни баҳолаш:

86-100% - 47,0-54,0 б (аъло)
71- 85% - 38,0-46,0 б (яхши)
55- 70% - 30,0-37,0 б (қониқарли)
1- 54% - 0-29,0 б (қониқарсиз)

2-Илова

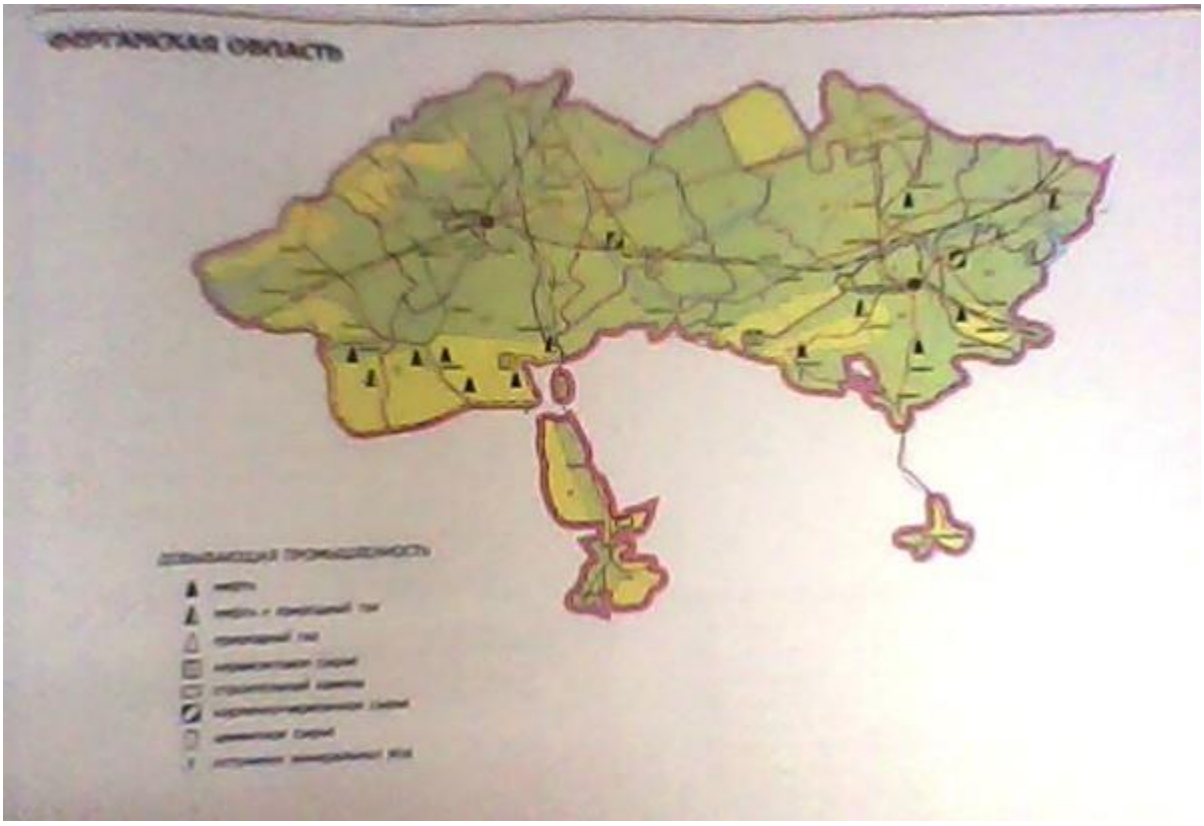

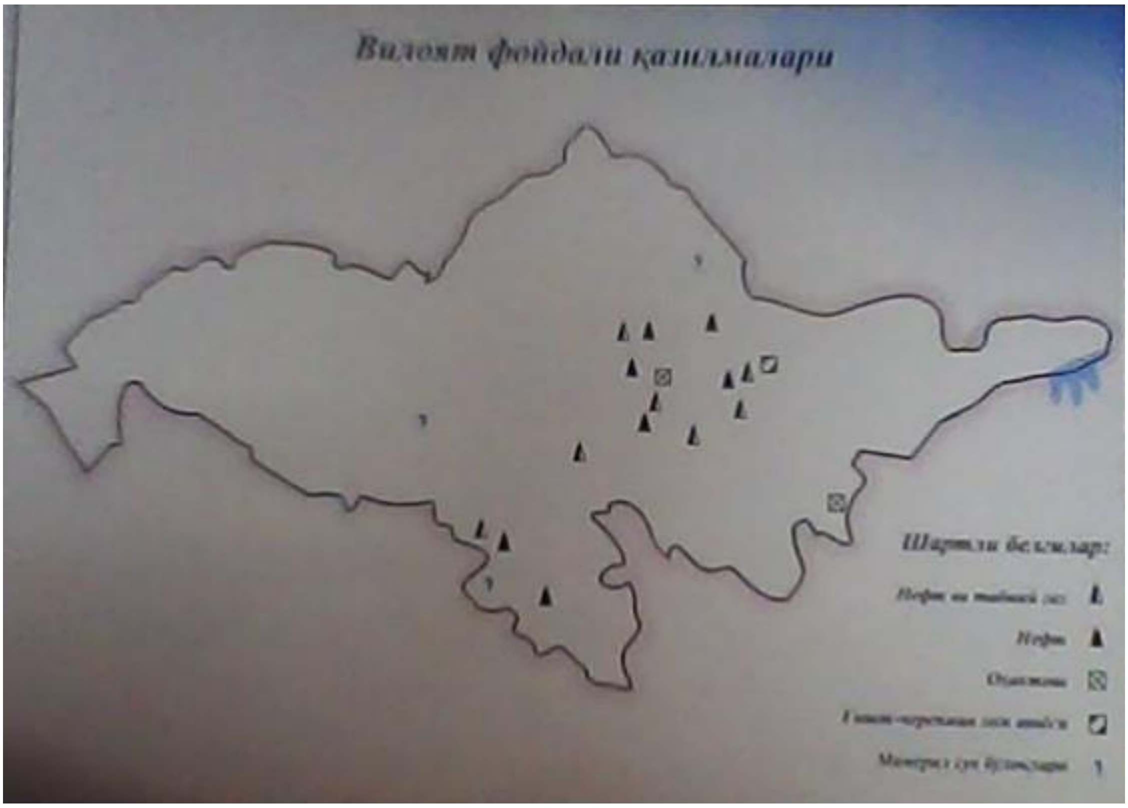

3-Илова

Мустақил иш учун топшириқ

Шаҳар саноат туманларнинг қайта қурилиш ва меҳнат учун бошқа жойларни таклиф этиш.

Ўқув машғулотида таълим технологияси модели

Мавзу (рақами) **2 Республика шаҳарсозлигининг табиий-иқлимий хусусиятлари.**

Вақт: 2 соат	Талабалар сони: 5-6
Ўқув машғулотининг шакли ва тури	Семинар машғулоти
Ўқув машғулотининг тузилиши	1.Машғулот мавзусига кириш. 2. Асосий масалаларни аниқлаш. 3. Якунлаш.
Ўқув машғулоти мақсади:	Республика табиий-иқлими хусусиятлари бўйича билимга эга бўлиш.
Педагогик вазифалар: 1.Иқлим зоналарини тушунтиради ва ўргатади.	Ўқув фаолияти натижалари: 1. Иқлим зоналари тамоийилларини ўзлаштиришади.
Таълим усуллари	Тушунтириш, машқ.
Таълим шакли	Амалий дарс
Таълим воситалари	Дискга ёзилган кўргазма материаллар, лойихавий ишлар
Таълим бериш шароити	Техник воситалар билан жихозланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Эскиз-таклифлар бўйича баҳолаш

Ўқув машғулотининг технологик харитаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1- Босқич Ўқув машғулотига кириш (15 дақ.)	1.1 Мавзунинг номи, мақсади, кутилаётган натижаларни етказади.	1.1.Тинглайдилар, ёзиб оладилар.
2- Босқич Асосий (55 дақ.)	2.1. Доскада бир-икки мисол кўрсатади . 2.2.Талабалар чизаётган эскизни кузатади ва камчиликларни кўрсатади.	2.1. Қоғозга чизиб олишади. 2.2.Туман режалаштириш лойиҳасида шаҳарсозлик элементларини жойлаштиришади.
2 - Босқич Якуний (10 дақ.)	3.1 Мавзу бўйича якун ясайди. 3.2. Фаол қатнашган талабаларни қайд этади, баҳо қўяди. 3.3. Мустақил иш учун топшириқ беради (Илова 1)	3.1.Савол берадилар 3.2.Эскизларни топширишади. 3.3. Ёзиб олишади.

2-мавзу бўйича илова:

1-илова

Мустақил иш учун топшириқ

Ўқув машғулотида таълим технологияси модели

Мавзу (рақами) **_3 Ўзбекистон шароитида туманни режалаштириш**

Вақт: 2 соат	Талабалар сони: 5-6
Ўқув машғулотининг шакли ва тури	Семинар машғулоти
Маъруза режаси , ўқув машғулотининг тузилиши	1. Машғулот мавзусига кириш. 2. Асосий масалаларни аниқлаш. 3. Якунлаш.
Ўқув машғулоти мақсади: Туманни режалаштириш иқтисодий ёки маъмурий туманни комплекс худудий-хўжалик тузилишини лойиҳалаш тўғрисида маълумот бериш	
Педагогик вазифалар: Туманни режалаштириш лойиҳалари вилоят, автоном республика қисмлари учун ишлаб чиқариш ёки маъмурий туманларда кўрсатишни ўргатади	Ўқув фаолияти натижалари: Талаба: Туманни режалаштириш лойиҳалари вилоят, автоном республика қисмлари учун ишлаб чиқариш ёки маъмурий туманларда кўрсатишни ўрганадилар
Таълим усуллари	Тушунтириш, машқ қилиш
Таълим шакли	Амалий дарс
Таълим воситалари	Дискга ёзилган кўргазма материаллар, тарқатма материаллар
Таълим бериш шароити	Техник воситалар билан жихозланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Ишланган эскиз бўйича баҳолаш

Ўқув машғулотининг технологик харитаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1- Босқич Ўқув машғулотига кириш (15 дақ.)	1.1 Мавзунинг номи, мақсади, кутилаётган натижаларни етказади.	1.1.Тинглайдилар, ёзиб оладилар.
2- Босқич Асосий (55 дақ.)	2.1. Схемалар ёймасини доскада тушунтиради. 2.2. Шаҳарсозлик элементларини туман режалаштириш лойиҳасида жойлаштиришни ўргатади.	2.1.Схемалар ёймасини қоғозда чизишади. 2.2. Шаҳарсозлик элементларини туман режалаштириш лойиҳасида жойлаштиришни ўрганадилар
3-Босқич Якуний (10 дақ.)	3.1.Мавзу бўйича якун ясайди. 3.2.Фаол қатнашган талабаларни қайд этади, баҳо қўяди.	3.1. Савол берадилар 3.2 Эскизларни топширишади.

Ўқув машғулотида таълим технологияси модели

Мавзу (рақами) **4 Атроф муҳитни қўриқлашнинг шаҳарсозлик масалалари**

Вақт: 2 соат	Талабалар сони: 5-6
Ўқув машғулотининг шакли ва тури	Семинар машғулоти
Ўқув машғулотининг тузилиши	1. Машғулот мавзусига кириш. 2. Асосий масалаларни аниқлаш. 3. Якунлаш.
Ўқув машғулоти мақсади: Туманнинг умумий тасифи, атмосфера ҳавосини қуриқлаш, ер ости ва ер усти сувларини қўриқлаш комплекс тузимласини тўғрисида маълумот бериш.	
Педагогик вазифалар: Атроф-муҳитни қўриқлаш ва ҳимоя қилиш муаммоларини ўргатади ва тушунтиради.	Ўқув фаолияти натижалари: Талаба: Атроф-муҳитни қўриқлаш ва ҳимоя қилиш муаммоларини ўрганади ва тушунчага эга бўлади.
Таълим усуллари	Тушунтириш, машқ.
Таълим шакли	Амалий дарс
Таълим воситалари	Кўргазма материаллар (лойиха ишлар)
Таълим бериш шароити	Техник воситалар билан жихозланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Талабалар ишлаган эскизни баҳолаш

Ўқув машғулотининг технологик харитаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1- Босқич Ўқув машғулотига кириш (15 дақ.)	1.1 Мавзунинг номи, мақсади, кутилаётган натижаларни етказади.	1.1.Тинглайдилар, ёзиб оладилар.
2- Босқич Асосий (55 дақ.)	2.1. Туманни режалаштириш лойиҳасида экологик муаммоларнинг таъсирини кўрсатади 2.2. Талабалар чизаётган эскизларни кузатади, камчиликларни кўрсатади.	2.1. Туманни режалаштириш лойиҳасида экологик муаммоларнинг таъсирини ўрганадилар. 2.2. эскизнида ранг орқали экологик муаммоларни кўрсатишни ўрганадилар.
3-Босқич Якуний (10 дақ.)	3.1.Мавзу бўйича якун ясайди. 3.2.Фаол қатнашган талабаларни қайд этади, баҳо қўяди. 3.3.Мустақил иш учун топшириқ беради (Илова 1)	3.1.Савол берадилар 3.2. Эскизларни топширадилар. 3.3. Ёзиб олишади.

4- мавзуга илова:

Илова –1

Мустақил иш учун топшириқ.

“Фазовий муҳитнинг экологияси” мавзусида реферат ёз

Ўқув машғулотида таълим технологияси модели

Мавзу (рақами) **_5 Янги шаҳар қурилиши учун худуд танлаш.**

Вақт: 2 соат	Талабалар сони: 5-6
Ўқув машғулотининг шакли ва тури	Семинар машғулоти
Ўқув машғулотининг тузилиши	1. Машғулот мавзусига кириш. 2. Асосий масалаларни аниқлаш. 3. Якунлаш.
Ўқув машғулоти мақсади: Янги шаҳарларни қуриш ва мавжудларини қайта тиклаш учун керак бўлган худудларни меҳнат жойлари, аҳолининг яшаши ва дам олиши жойларини рационал жойлаштиришни ўргатиш.	
Педагогик вазифалар: Географик -иқлимий шароитни ва янги шаҳарни жойлаштиришни ўргатади	Ўқув фаолияти натижалари: Талабалар географик -иқлимий шароитни ва янги шаҳарни жойлаштиришни ўрганадилар.
Таълим усуллари	Тушунтириш, машқ.
Таълим шакли	Амалий дарс
Таълим воситалари	Кўрсатма материаллар, лойихавий ишлар
Таълим бериш шароити	Техник воситалар билан жихозланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Чизмаларни бажарилишига қараб баҳолаш

Ўқув машғулотининг технологик харитаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1- Босқич Ўқув машғулотига кириш (15 дақ.)	1.1 Мавзунинг номи, мақсади, кутилаётган натижалар етказади.	1.1.Тинглайдилар, ёзиб оладилар.
2- Босқич Асосий (55 дақ.)	2.1. Худуднинг табиий-иқлимий шароитини ҳисобга олган ҳолда янги шаҳарга жой танлашни кўрсатади 2.2. Ўзаро мулоқат орқали талабалар мавзуни қанча даражада ўзлатиришганини аниқлайди.	2.1. Худуднинг табиий-иқлимий шароитини ҳисобга олган ҳолда янги шаҳарга жой танлашни ўрганиб оладилар. 2.2. Берилган саволларга жавоб беради.
3-Босқич Якуний (10 дақ.)	3.1.Мавзу бўйича якун ясайди. 3.2.Машғулотда фаол қатнашган талабаларни қайд этади, баҳо қўяди.	3.1. Савол берадилар 3.2. Жавобларга изоҳ беришади.

Ўқув машғулотида таълим технологияси модели

Мавзу (рақами) **_6 Туманни режалаштириш ва экологик муаммолар.**

Вақт: 2 соат	Талабалар сони: 5-6
Ўқув машғулотининг шакли ва тури	Семинар машғулоти
Ўқув машғулотининг тузилиши	1. Машғулот мавзусига кириш. 2. Асосий масалаларни аниқлаш. 3. Якунлаш.
Ўқув машғулоти мақсади: Туманни режалаштириш тузилмалари ва лойиҳаларида атроф-муҳтни муҳофазалаш масалаларини ўрганиш.	
Педагогик вазифалар: Ҳаво, ер усти ва ер ости сувлари, тупроқ қатламини кўриқлаш ва бузилган ерларни тиклашни кўрсатади.	Ўқув фаолияти натижалари: Талабалар ҳаво, ер усти ва ер ости сувлари, тупроқ қатламини кўриқлаш ва бузилган ерларни қандай тиклашни ўзлаштирадилар.
Таълим усуллари	Тушунтириш, кўрсатиш.
Таълим шакли	Амалий дарс
Таълим воситалари	Кўрсатма материаллар, лойихавий ишлар
Таълим бериш шароити	Техник воситалар билан жихозланган аудитория
Мониторинг ва баҳолаш	Чизм аларни бажаришига қараб бахолаш

Ўқув машғулотининг технологик харитаси

Иш босқичлари ва вақти	Фаолият мазмуни	
	Таълим берувчи	Таълим олувчилар
1- Босқич Ўқув машғулотига кириш (15 дақ.)	1.1 Мавзунинг номи ,мақсади, кутилаётган натижалар етказади.	1.1.Тинглайдилар, ёзиб оладилар.
2- Босқич Асосий (55 дақ.)	2.1. Аввалги лойихавий ишларни кўрсатади.	1.1. Лойиҳавий ишларни кўриб чиқишади ва ўрганишади.
3-Босқич Якуний (10 дақ.)	3.1.Мавзу бўйича якун ясайди. 3.2.Машғулотда фаол қатнашган талабаларни қайд этади, баҳо қўяди.	3.1. Савол берадилар 3.2.Лойиха ишини якуний бахолашга тайёрлайдилар.

ТУМАННИ РЕЖАЛАШТИРИШ АСОСЛАРИ ФАНИ БЎЙИЧА БАҲОЛАШ МЕЗОНИ

Рейтинг назорати тартиби

1-оралиқ назорат	2-оралиқ назорат	Якуний назорат
Max 40,0 б	Max 30,0 б	Max 30,0 б
86-100% - 34,4-40,0 (аъло)	86-100% - 25,8-30,0 (аъло)	86-100% - 25,8-30,0 (аъло)
71-85% - 28,4-34,0 (яхши)	71-85% - 21,3-25,5 (яхши)	71-85% - 21,3-25,5 (яхши)
55-70% - 22,0-28,0 (қониқарли)	55-70% - 16,5-21,0 (қониқарли)	55-70% - 16,5-21,0 (қониқарли)
0-54% -0-21,6 (қониқарсиз)	0-54% -0-16,2 (қониқарсиз)	0-54% -0-16,2 (қониқарсиз)
10+10+10+10=40	10+10+10 =30	10+10+10 =30

"Туманни режалаштириш асослари" фани магистратурани 1 курм 1 семестр фақатгина маъруза марзида ўтилишини эътиборга олиб, Ўзбекстон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 11.06.2009 йилдаги № 204 тасдиқланган "Олий таълим муассасаларида талабалар билимларини назорат қилиш ва баҳолашнинг ретинг тизими тўғрисидаги низом"га мувофиқ магистратурани 1-семестрида бу фандан 2 та оралиқ назорат ва якуний назорат ўтказилади.

Биринчи оралиқ назорат оғзаки савол-жавоб тарзида ўтказилади.

Иккинчи оралиқ назорат фаннинг ёзма реферат синови тарзида зтказилади.

Якуний назорат ёзма иш кўринишида ўтказилади. Талаба билимини баҳолашда қуйидаги мезонга риоя қилинади:

Рейтинг баҳолаш мезонлари:

i) 86-100 балл учун талабанинг билим даражаси қуйидагиларга жавоб бериши лозим:
- тасаввурга эга бўлиш;
- билиш, айтиб, бериш;
- моҳиятини тушуниш;
- мустақил мшоҳада юрита олиш;
- ижодий фикрлай олиш;
- хулоса ва қарор қабул қилиш.

j) 71-85 балл учун талабанинг билим даражаси қуйидагиларга жавоб бериши лозим:
- тасаввурга эга бўлиш;
- билиш, айтиб, бериш;
- моҳиятини тушуниш;
- олган билимларини амалда қўллай олиш;
- мустақил мушохада юрита олиш.

k) 55-70 балл учун талабанинг билим даражаси қуйидагиларга жавоб бериши лозим:
- тасаввурга эга бўлиш;
- билиш, айтиб бериш;

- моҳиятини тушуниш.

l) Қуйидаги ҳолларда талабанинг билм даражаси 0-54 балл билан баҳоланиши мумкин:

- аниқ тасаввурга эга бўлмаслик;
- билмаслик.

Талабаларнинг фан бўйича умумий ўзлаштиришни баҳолаш:

86-100% - 47,0-54,0 б (аъло)
71- 85% - 38,0-46,0 б (яхши)
55- 70% - 30,0-37,0 б (қониқарли)
2- 54% - 0-29,0 б (қониқарсиз)

Ёзма иш мавзулари, оғзаки саволлар:

- Ўзбекистон шароитида туманни режалаштириш.
- Республика шаҳарсозлигининг табиий-иқлимий хусусиятлари.
- Янги шаҳар қурилиши учун худуд танлаш.
- Аҳоли жойлари худудини функционал қисмларга бўлиш.
- Атроф муҳитни қўриқлашнинг шаҳарсозлик масалалари.
- Шаҳарни жамоат тизимида маданий маиший хизмат кўрсатиш тармоғини ташкил этиш.
- Туманни режалаштиришда иқтисодиёт.

Мустақил иш савол ва топшриқлар, уларни бажариш бўйича методик тавсиялар:

1. Аҳоли кўрсаткчлари.
2. Халқ хўжалиги
3. Маъмурий-хўжалик аҳамияти.
4. Табиий-иқлимий шароитлар.
5. Шаҳар саноат туманларнинг қайта қурилиш ва меҳнат учун бошқа жойларни таклиф этиш
6. Ободонлаштириш ва турар жой жамғармаларинининг таркиби
7. Тоғолди зоналарини қайта қуриш, оммавий дам олишни ташкил этиш
8. Транспорт билан таъминлаш даражаси
9. Худуднинг санитар-гигиеник тавсифи
10. Реферат мавзуларини танлаш.
11. Керакли адабиётларни излаш, танишиш.

Семинар машғулоти учун намуналар

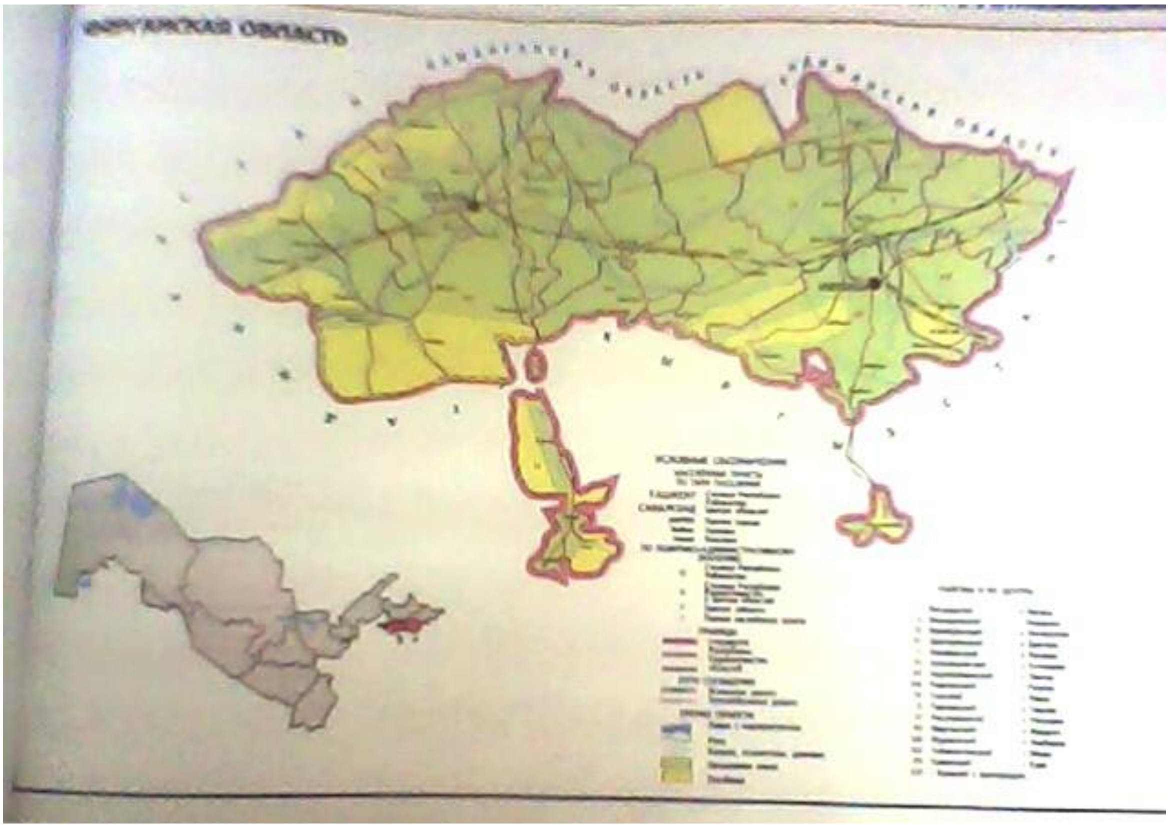

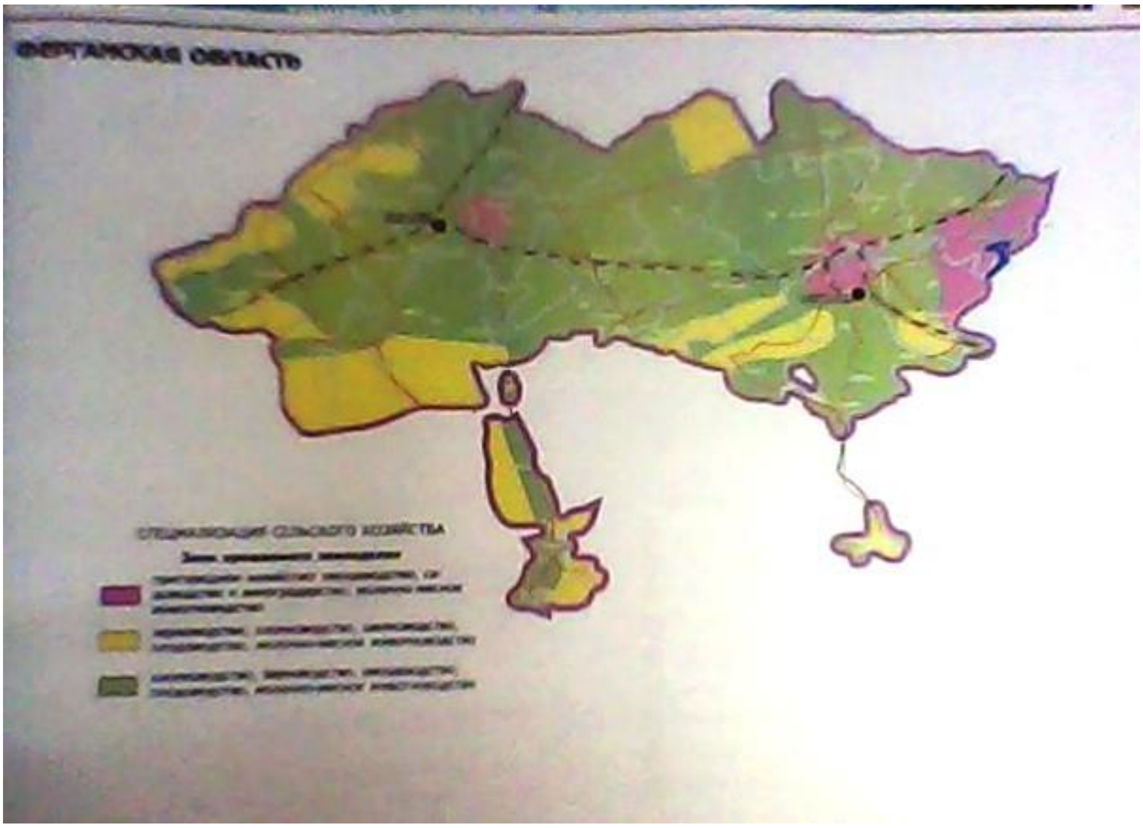

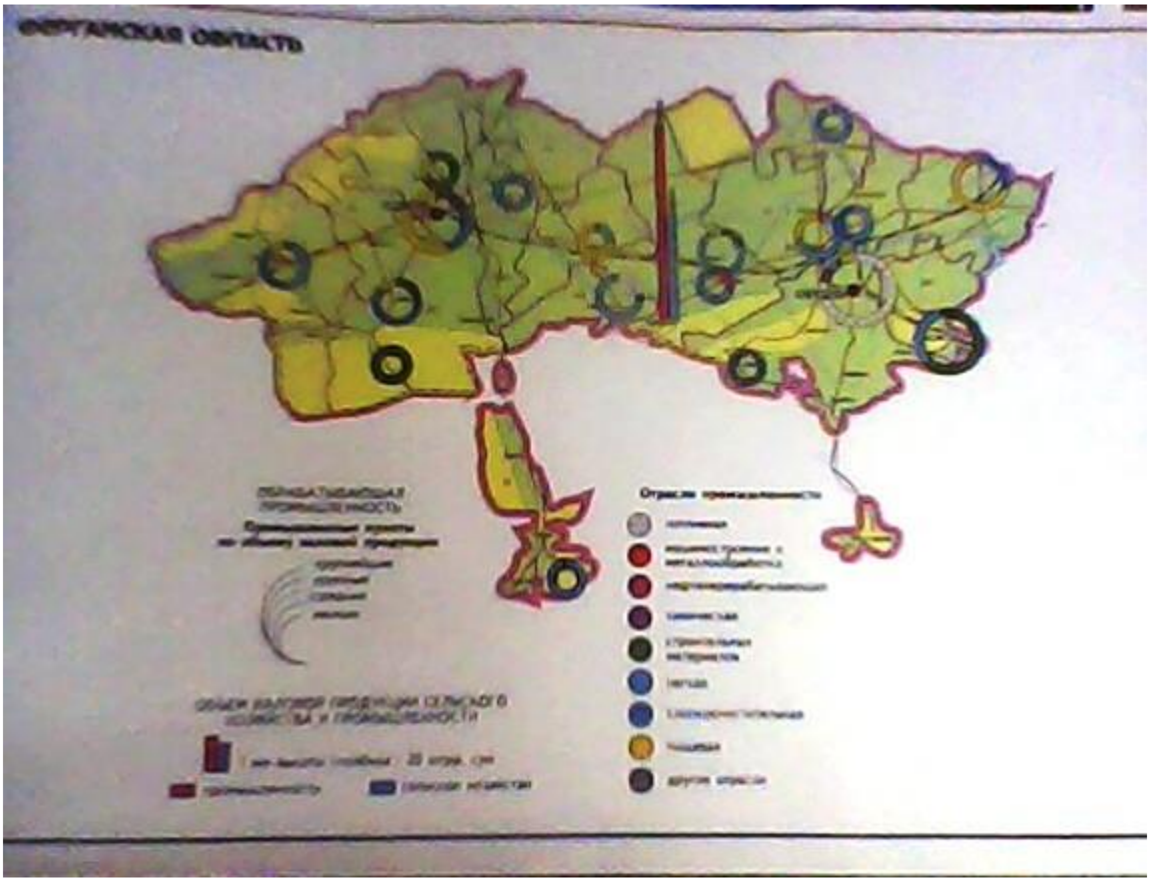
ФЕРГАНСКАЯ ОБЛАСТЬ
Отрасли промышленности
легкая
пищевая
другие отрасли

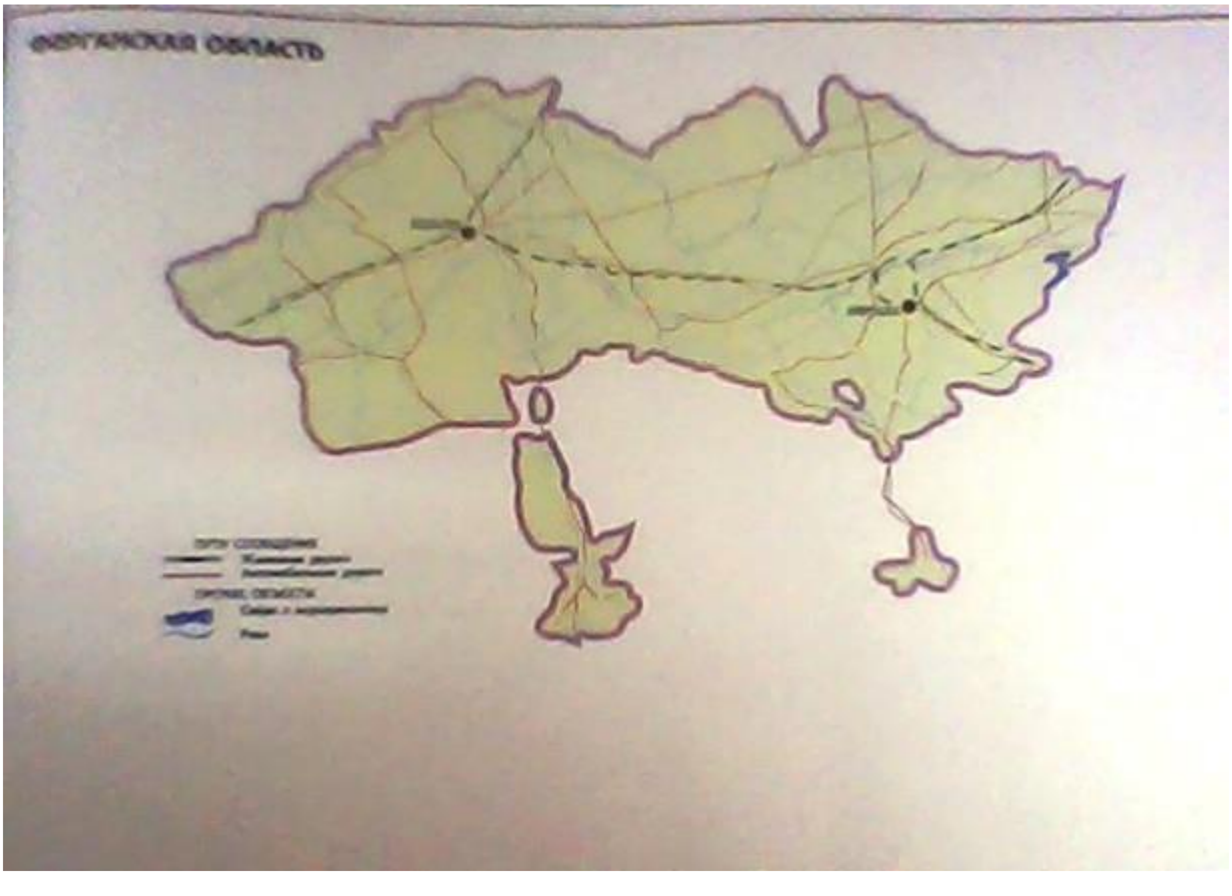
ФЕРГАНСКАЯ ОБЛАСТЬ

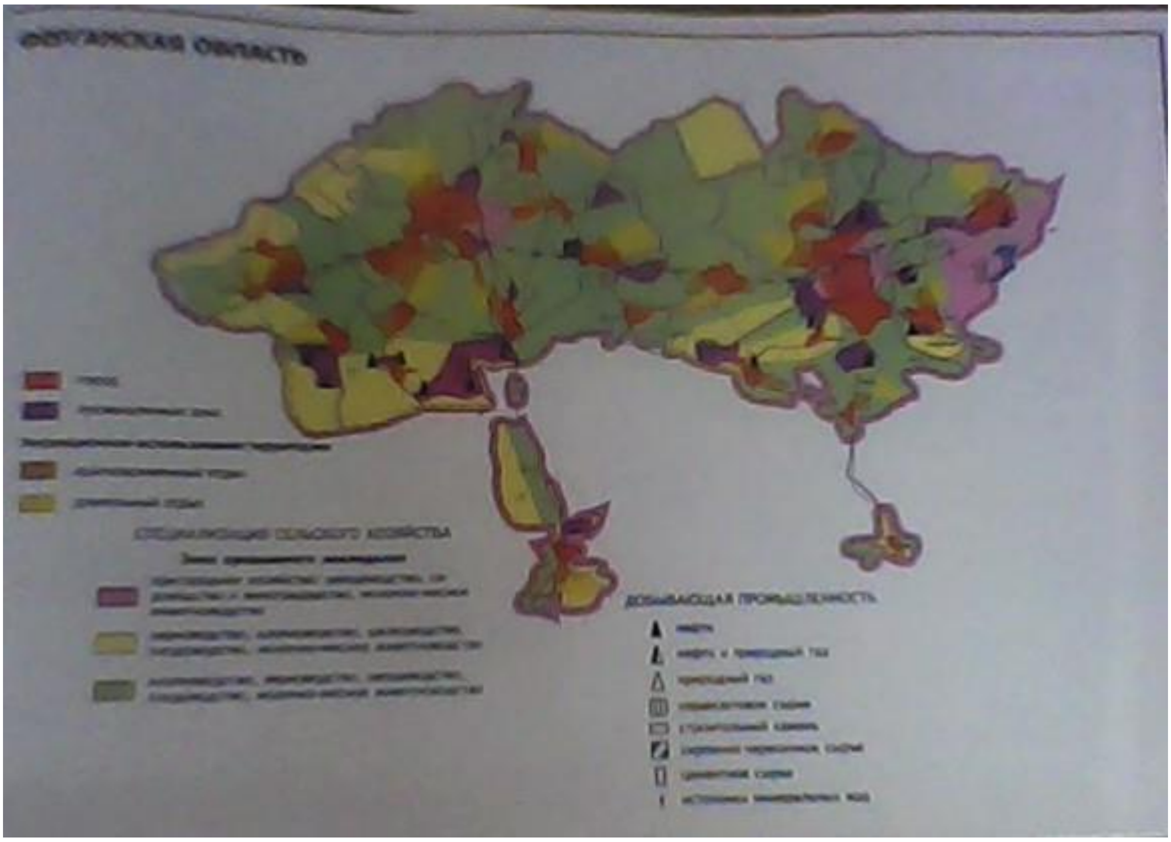

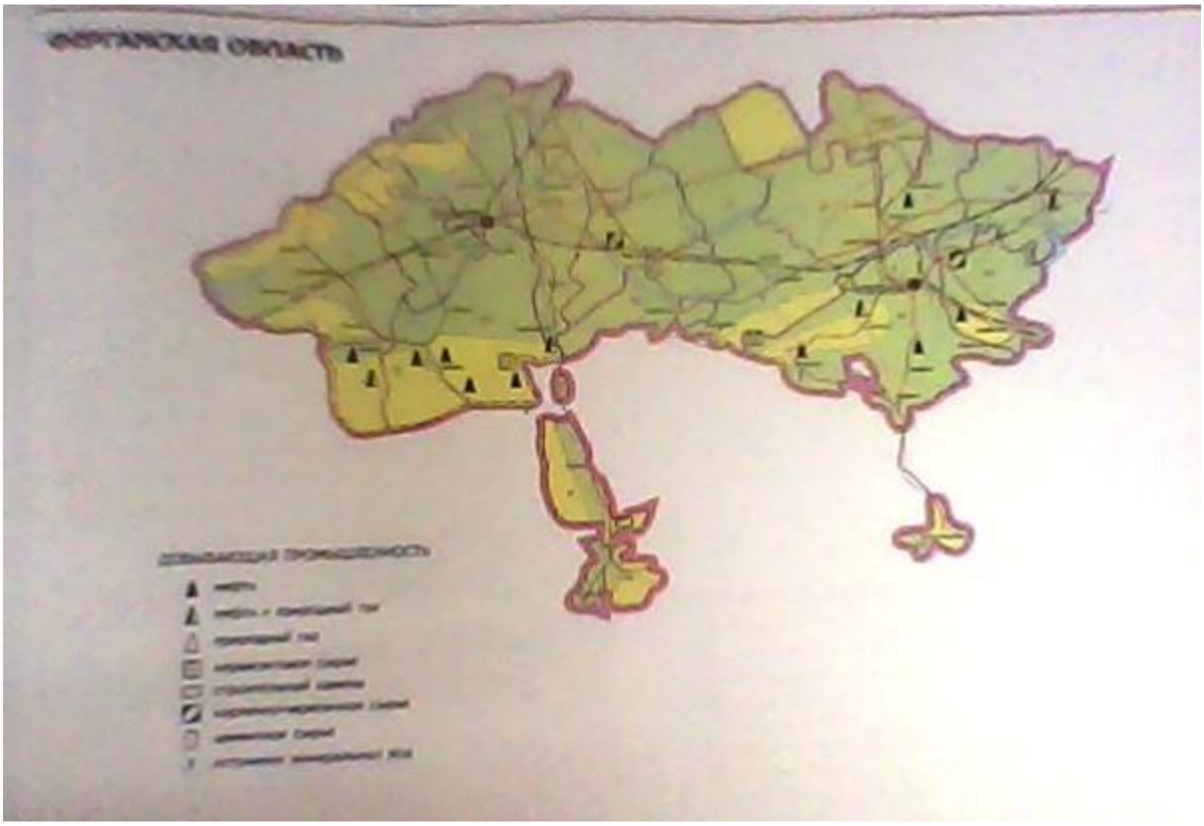

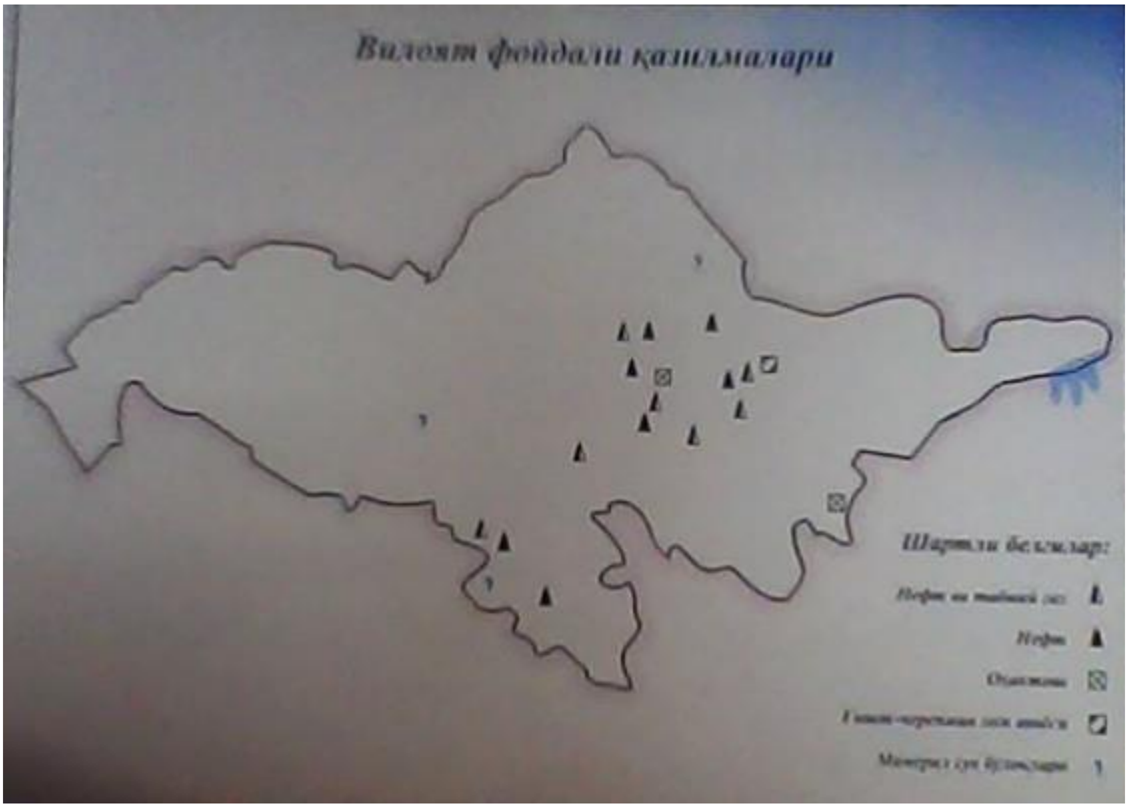
Вилоят фойдали қазилмалари
Шартли белгилар:
Нефть
Минерал сув булоқлари

Вилоят баландликлари
Баландлик шкаласи метрларда

Туманни режалаштириш
Жалолобод
Ош
Фарғона
Шартли белгилар:

Вилоят транспорт тузилмаси
Жалолобод
Ош
Фарғона
Шартли белгилар:

Электрон таълим ресурслари рўйҳати.

Адабиётлар рўйҳати:

1. Белогорцев И.Д., Кудиненко А.Д., Соломенник В.М. «Районная планировка и регинальное расселение». Минск. В.Ш. 1986.
2. «Районная планировка» Справочник проектировщика. М. Стройиздат, 1986.
3. «Комплексная районная планировка». М., Стройиздат, 1980.
4. Владимиров В.В. «Расселение и окружающая среда». М., Стройиздат, 1982
5. Мирзаев М.К. «Планировочная организация региональных систем расселения в условиях аридных районов. Автореферат канд.арх. М., ЦНИИП градостротиельства, 1988.
6. Турсунов Х.К «Градостроительные основы развития систем населенных мест Республики Узбекистан (теоретические предпосылки и методология проектирования)» Автореферат док.арх., Ташкент, 2000.
7. Исамухамдова Д.У., Адылова Л.А. «Шаҳарсозлик асослари ва ландшафт архитектураси”. Дарслик. 1-қисм., Тошкент, 2009.
8. Исамухамедова Д.У. Исмаилов А.Т., Хотомов А.Т. “Инженерлик ободонлаштириш ва транспорт”. Дарслик., 1 қисм., Тошкент, 2009.
9. Пўлатов Х.Ш. “Шаҳарсозлик тарихи”., дарслик, 1-қисм. Тошкент, 2009.

Техник воситалар рўйхати

- Компьютер;
- Видеопроектор;
- Экран
- Диск ёки флешка.